

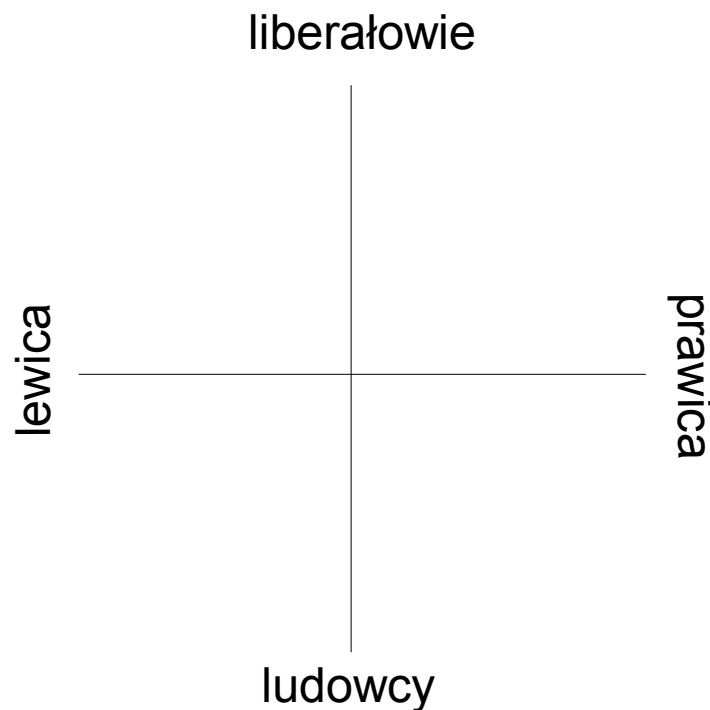
Mariusz Kowalski

Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN

Trwałość geograficzna wyników wyborów w Polsce

Warszawa, 26 stycznia 2016 r.

Główne osie podziałów polityczny w Polsce 1991-2001

1997 r.

Lewica - SLD, UP, PPS

Prawica - AWS, ROP

Liberałowie - UW, UPR

Ludowcy - PSL

2001 r.

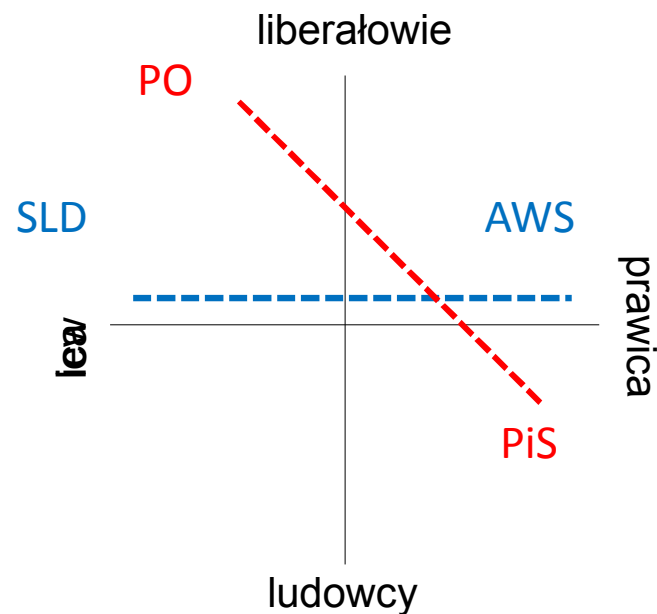
Lewica - SLD-UP, PPS

Prawica - PiS, LPR, AWSP, PO

Liberałowie - UW, PO

Ludowcy - PSL, Samoobrona

Główne osie podziałów polityczny w Polsce 1997 i 2011

1997 r.

Lewica - SLD, UP, PPS

Prawica - AWS, ROP

Liberałowie - UW, UPR

Ludowcy - PSL

2011 r.

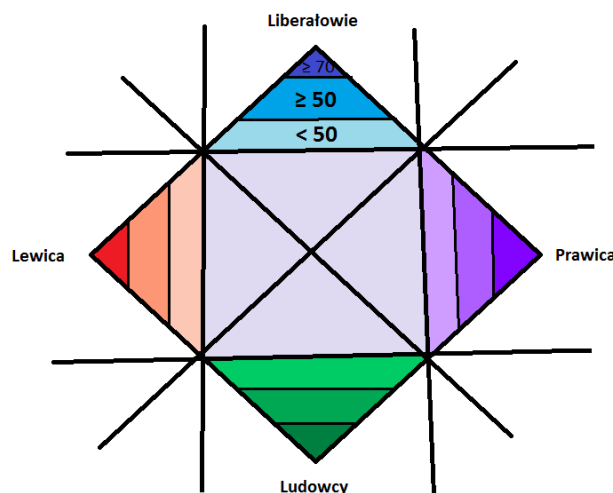
Liberałowie – PO

Prawica - PiS, PJN

Lewica - SLD-UP, TR

Ludowcy - PSL

Schemat wyodrębniania typów wyborczych gmin

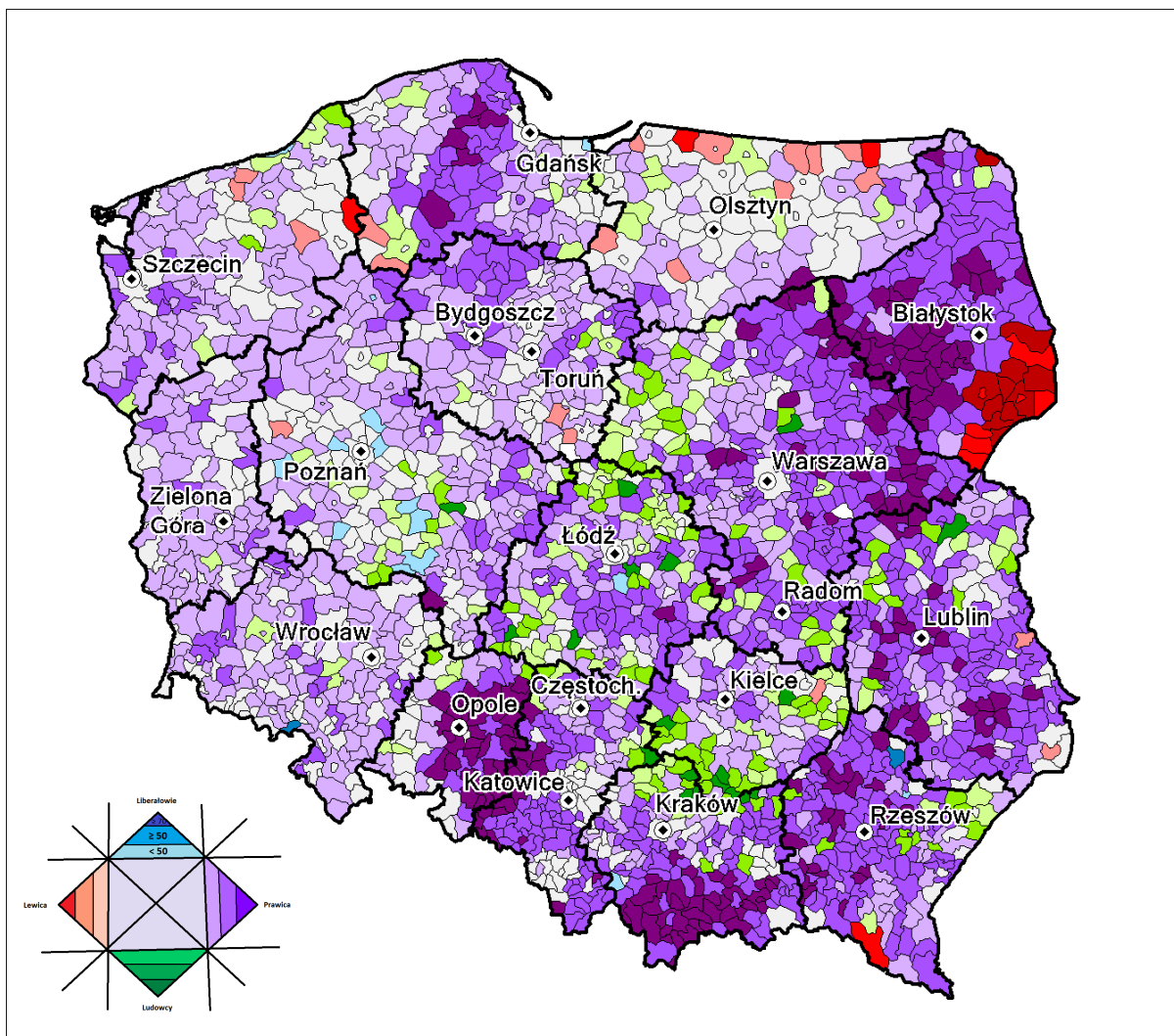
Typy:

- **Lekko-liberalny:** liberałowie+lewica ≥ 50 oraz liberałowie+prawica $\geq 50\%$ oraz liberałowie+ludowcy $\geq 50\%$, gdzie jednocześnie liberałowie $< 50\%$.
- **Umiarkowanie-liberalny:** liberałowie ≥ 50 i $< 70\%$
- **Wybitnie liberalny:** liberałowie ≥ 70

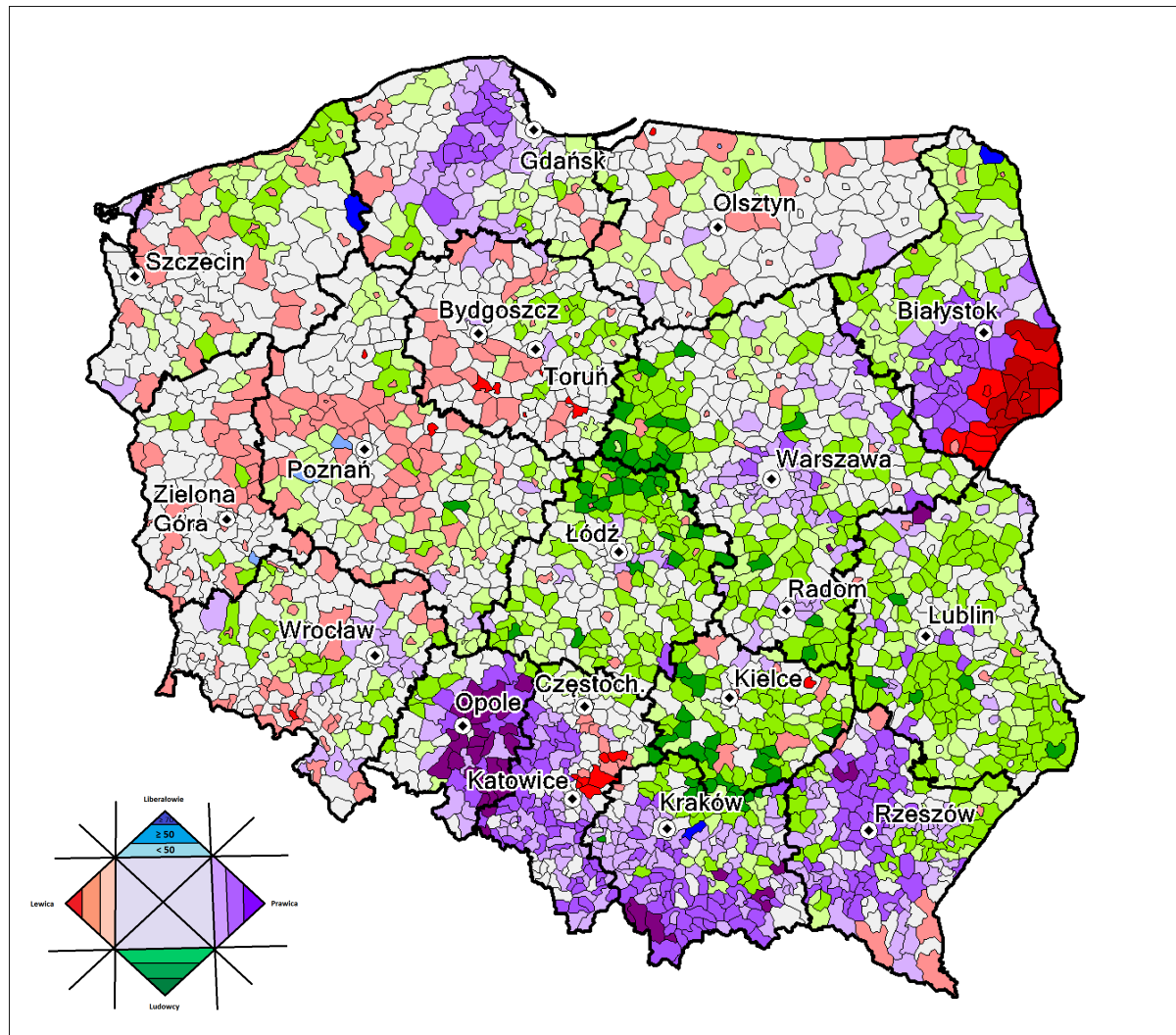
Podobnie postąpiono z opcją prawicową, lewicową i ludową.

Pozostałe jednostki zostały zaliczone do typu mieszanego.

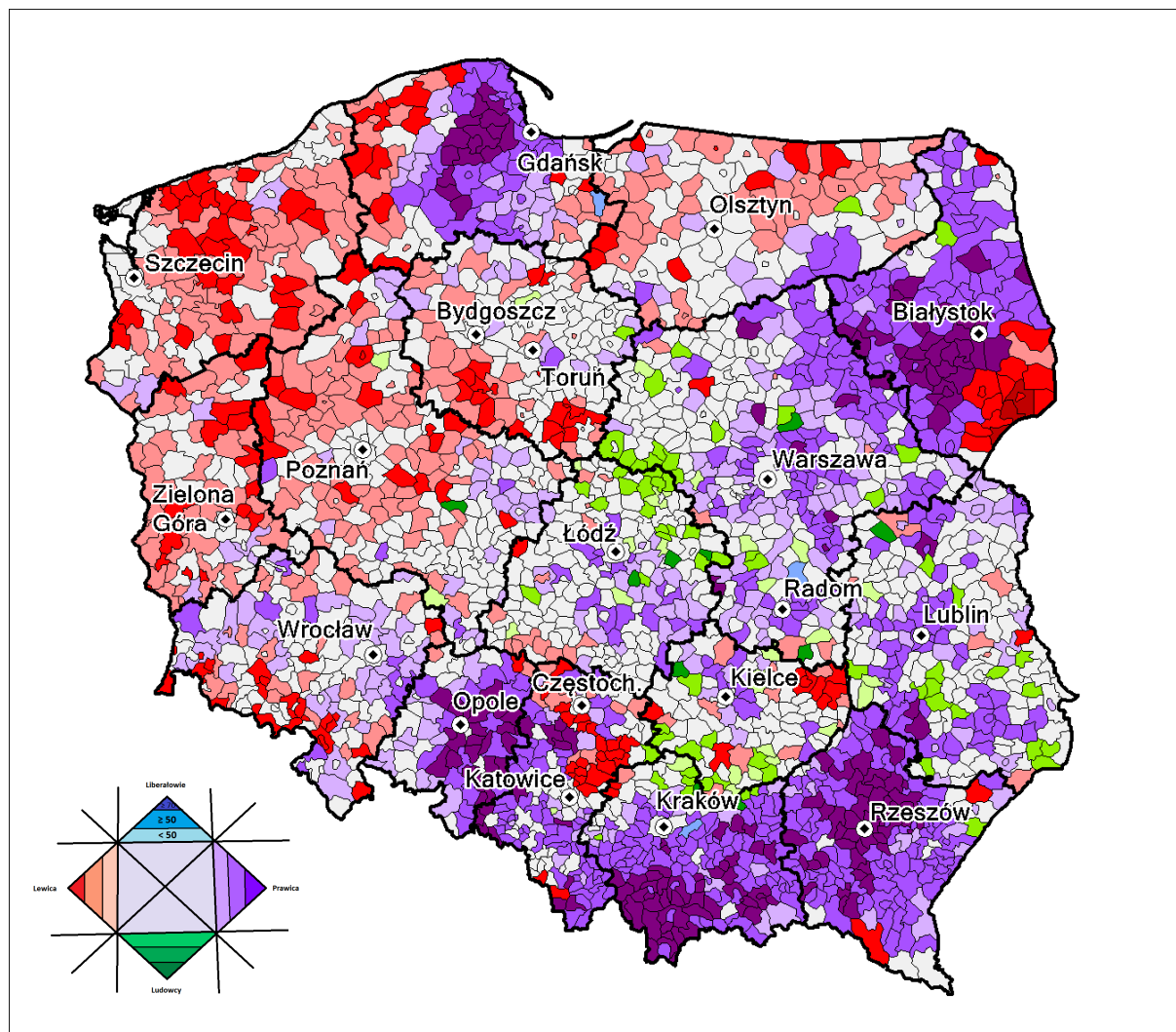
Typologia wyborcza gmin w wyborach do sejmu 1991 r.

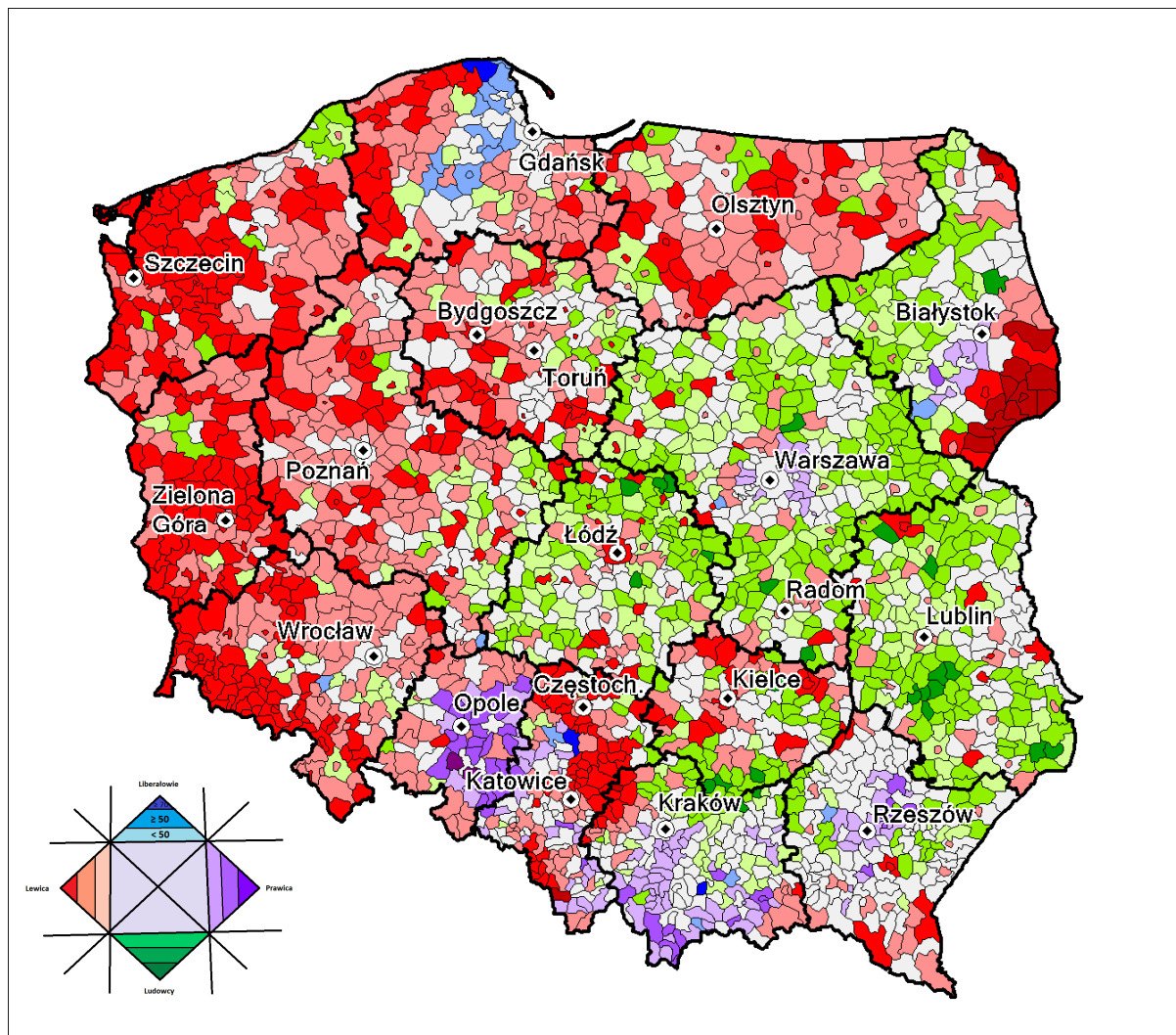
Typologia wyborcza gmin w wyborach do sejmu 1993 r.

Typologia wyborcza gmin w wyborach do sejmu 1997 r.

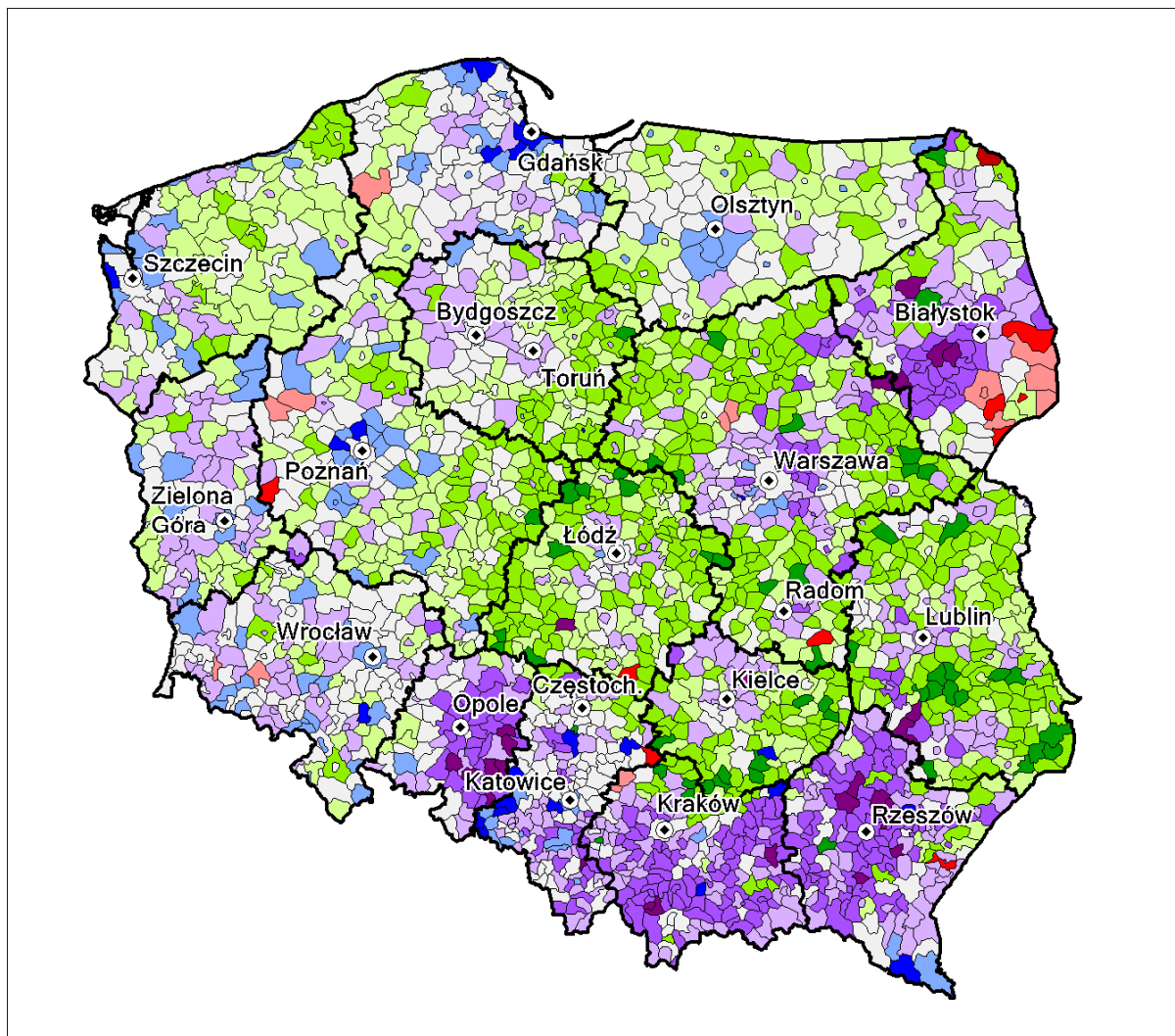

Typologia wyborcza gmin w wyborach do sejmu 2001 r.

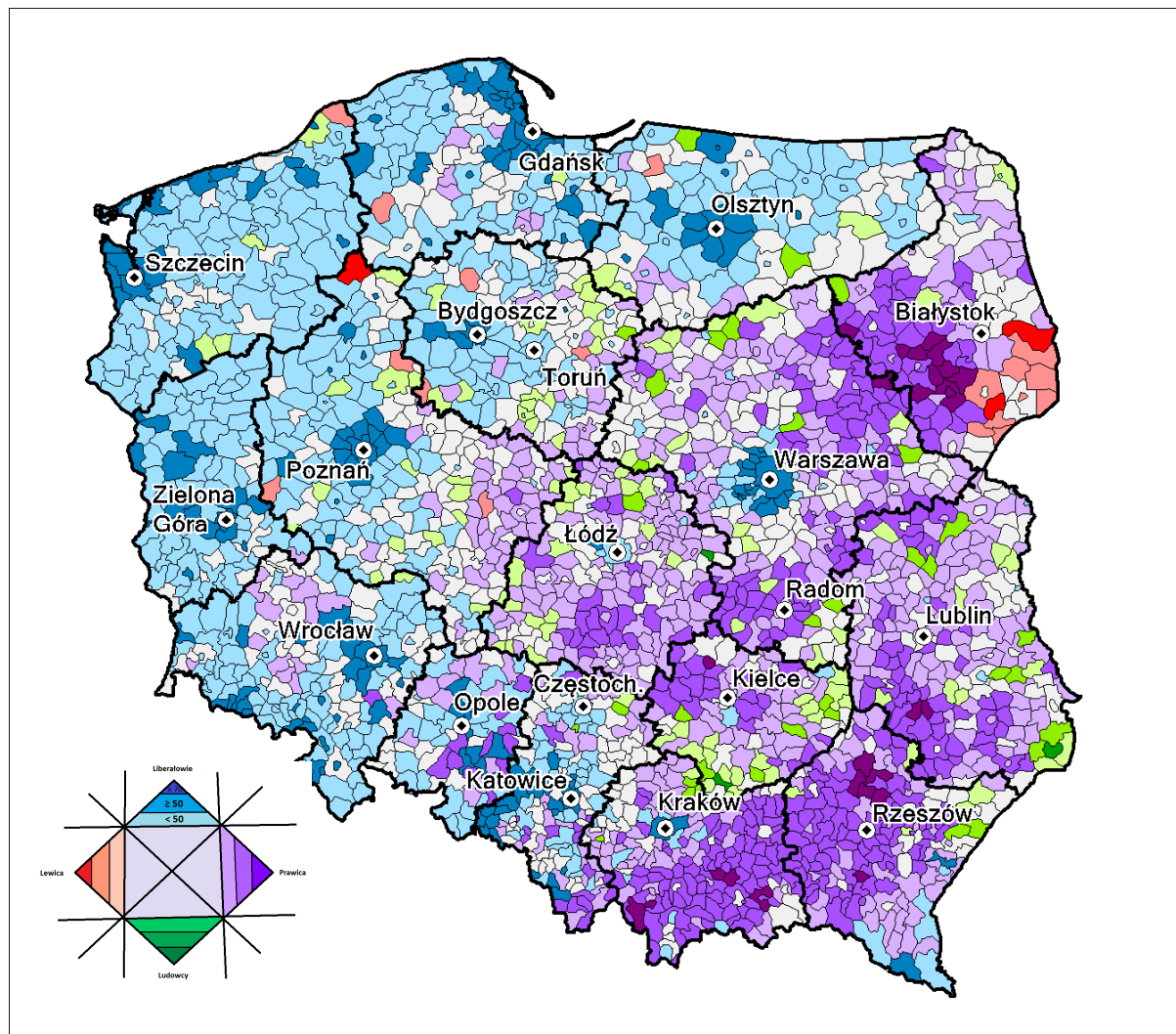

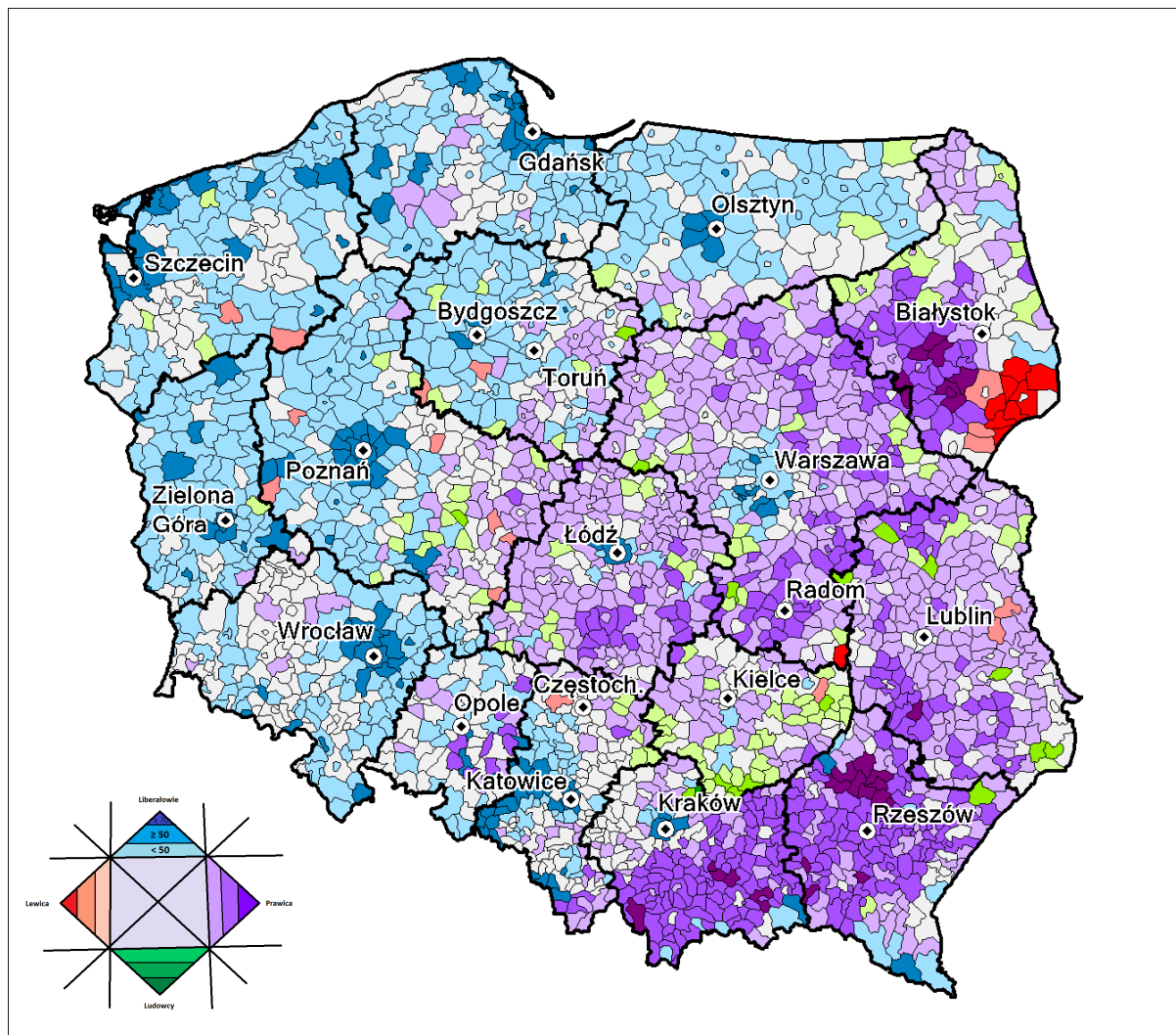
Typologia wyborcza gmin w wyborach do sejmu 2005 r.

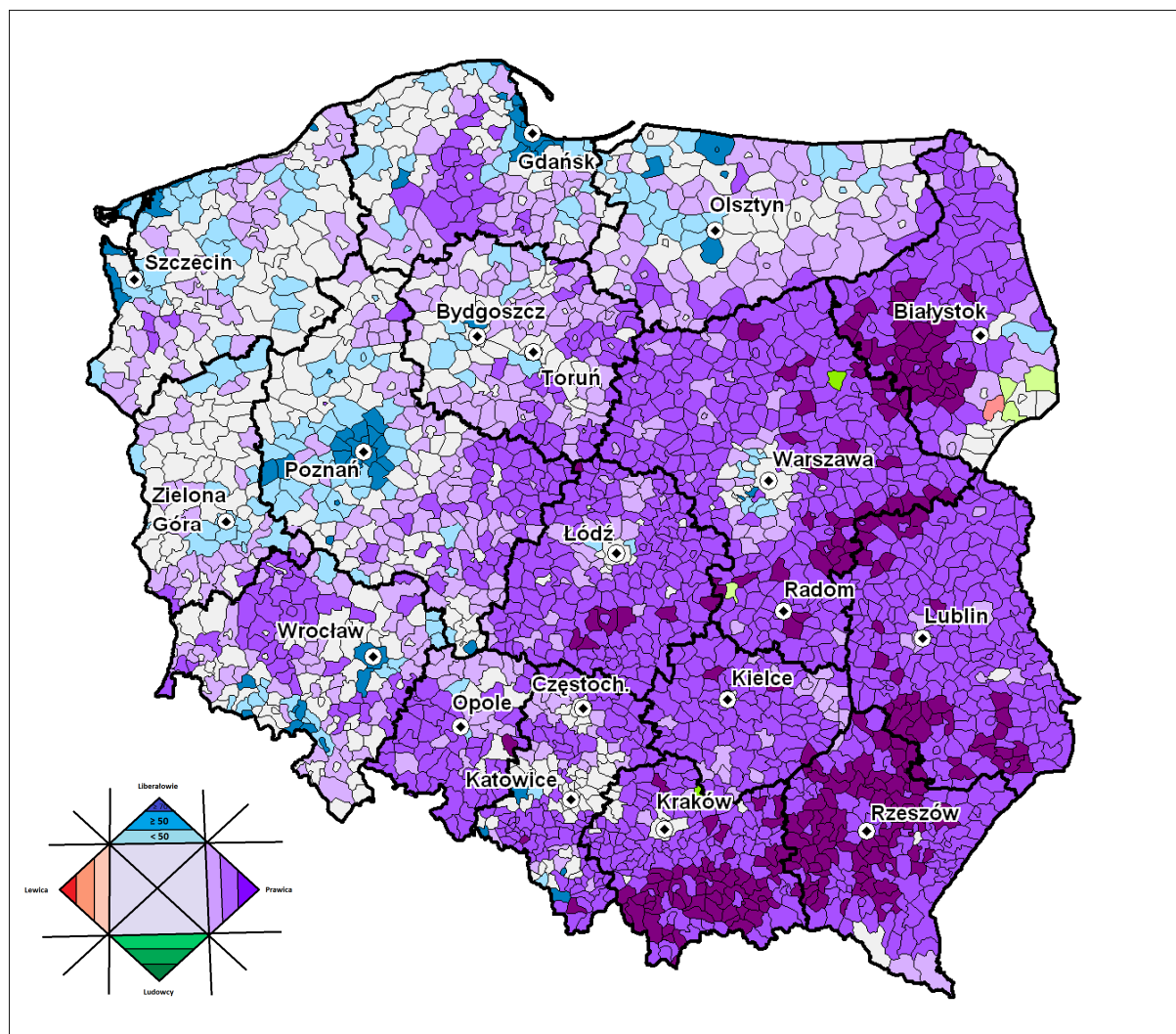
Typologia wyborcza gmin w wyborach do sejmu 2007 r.

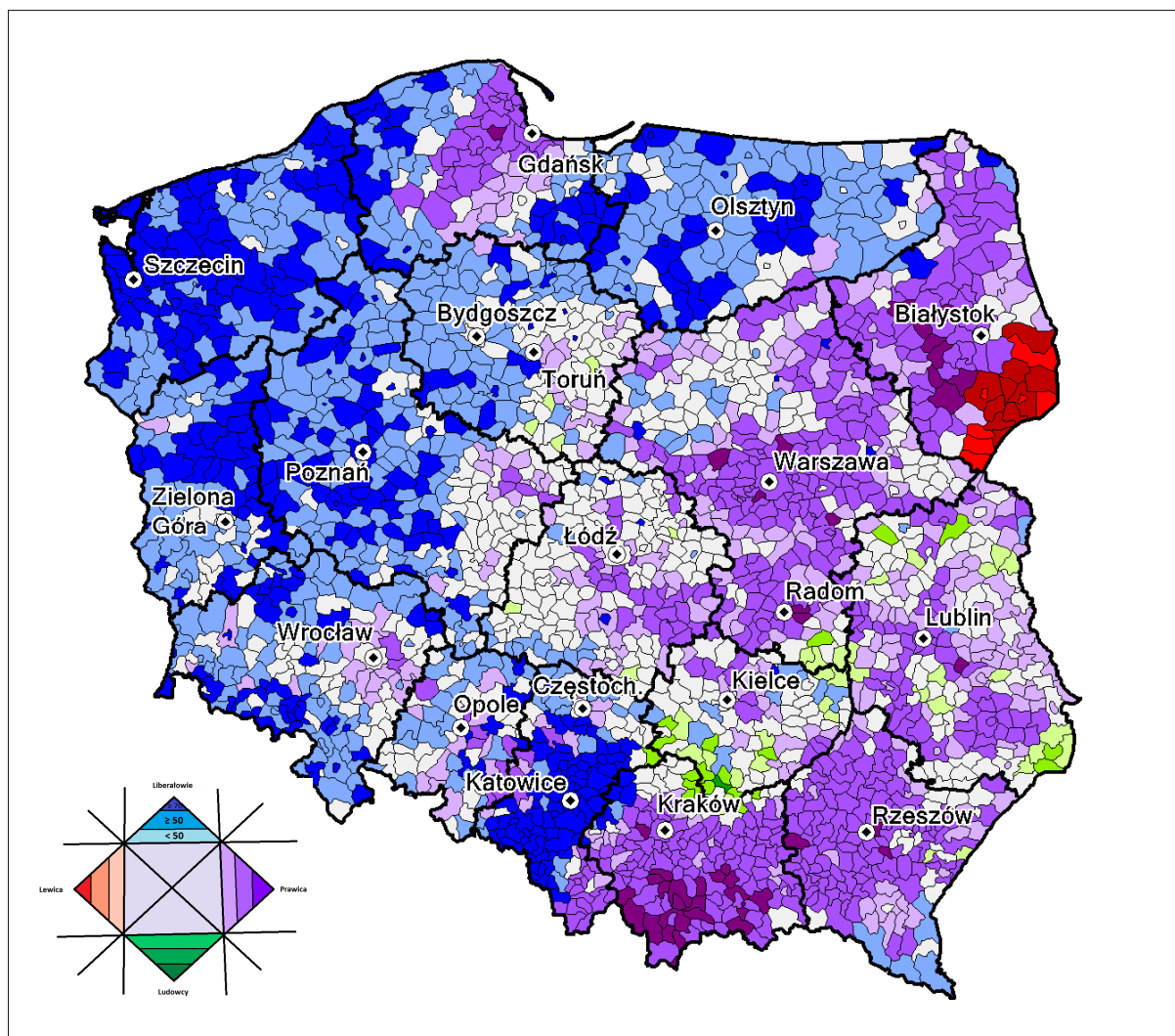
Typologia wyborcza gmin w wyborach do sejmu 2011 r.

Typologia wyborcza gmin w wyborach do sejmu 2015 r.

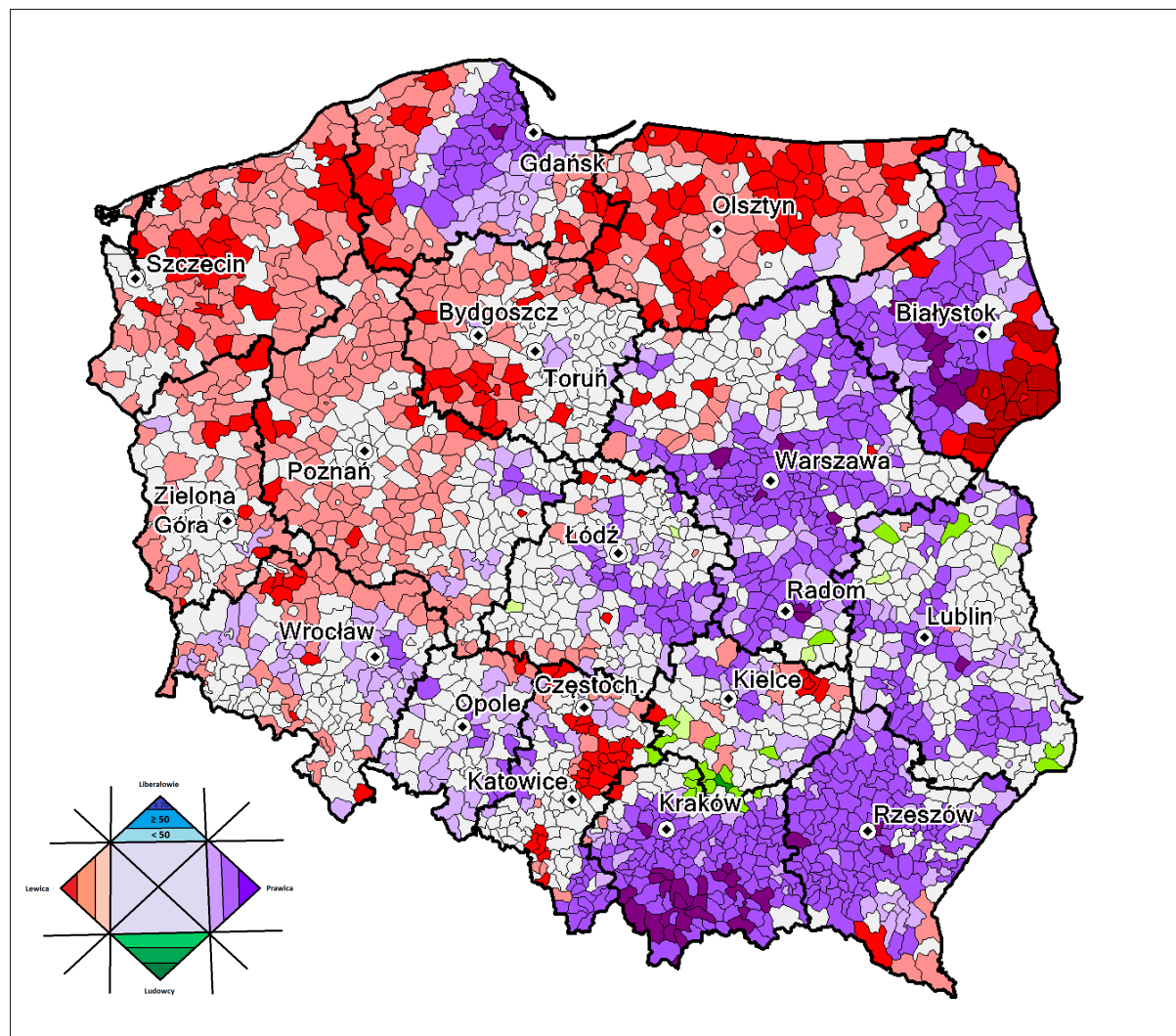

Typologia wyborcza gmin w wyborach prezydenckich 1990 r. S. Tymiński w opcji liberalnej.

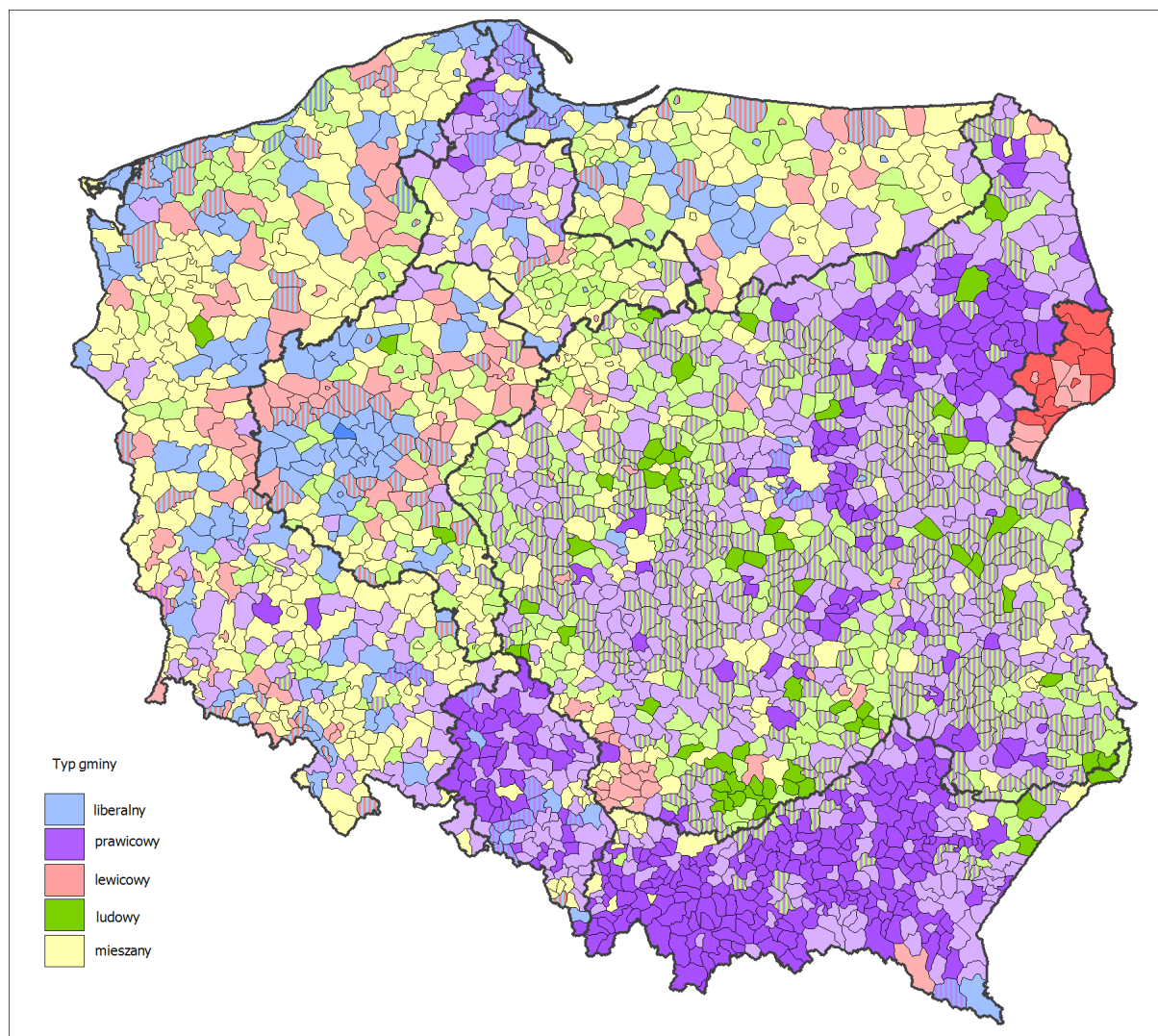

Typologia wyborcza gmin w wyborach prezydenckich 1990 r. S. Tymiński w opcji lewicowej.

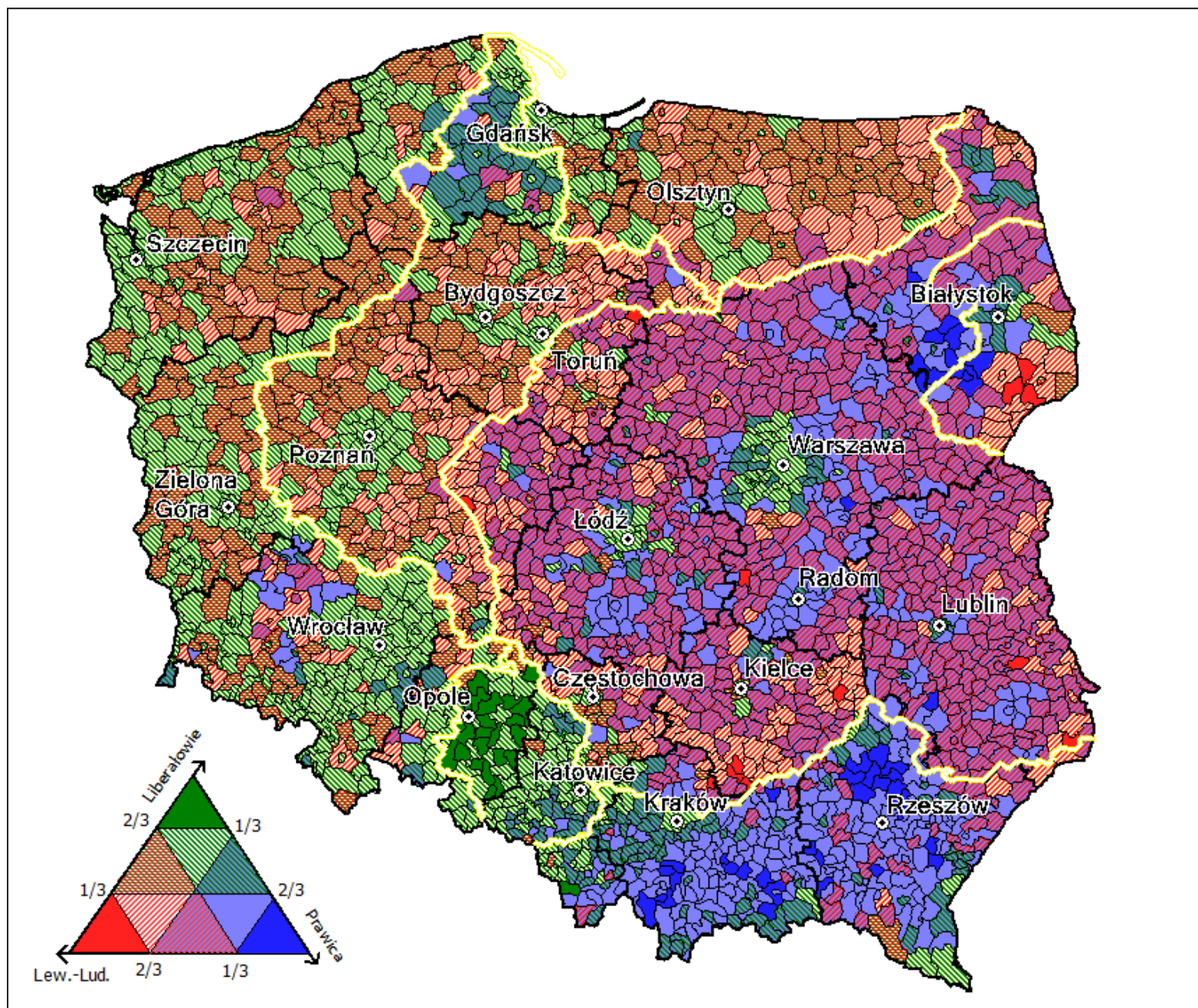

Typologia wyborcza gmin w oparciu o częściowe typologie wyborów sejmowych z lat 1991-2015

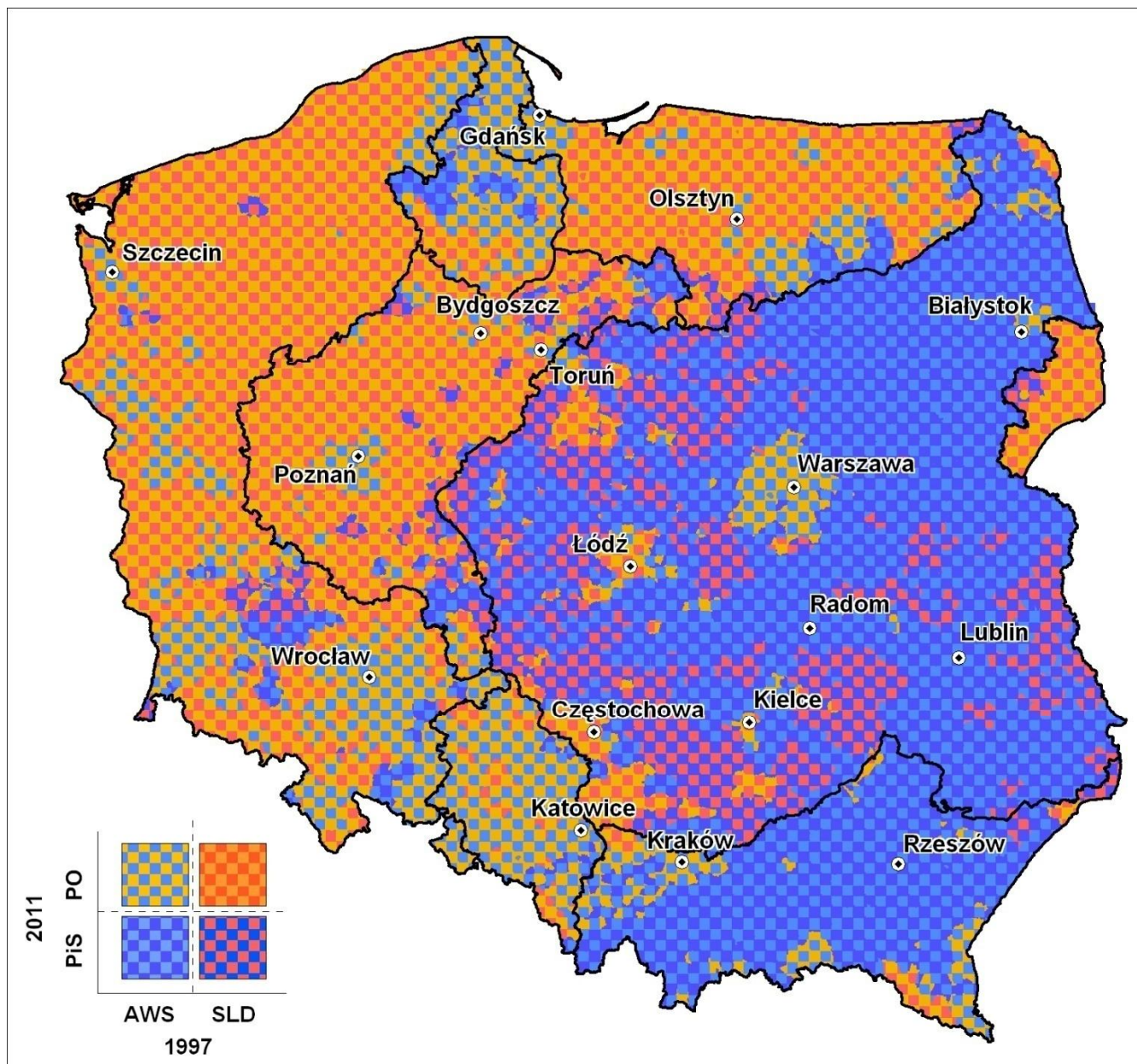

Klasyfikacja gmin według sympatii politycznych w wyborach do sejmu 2011

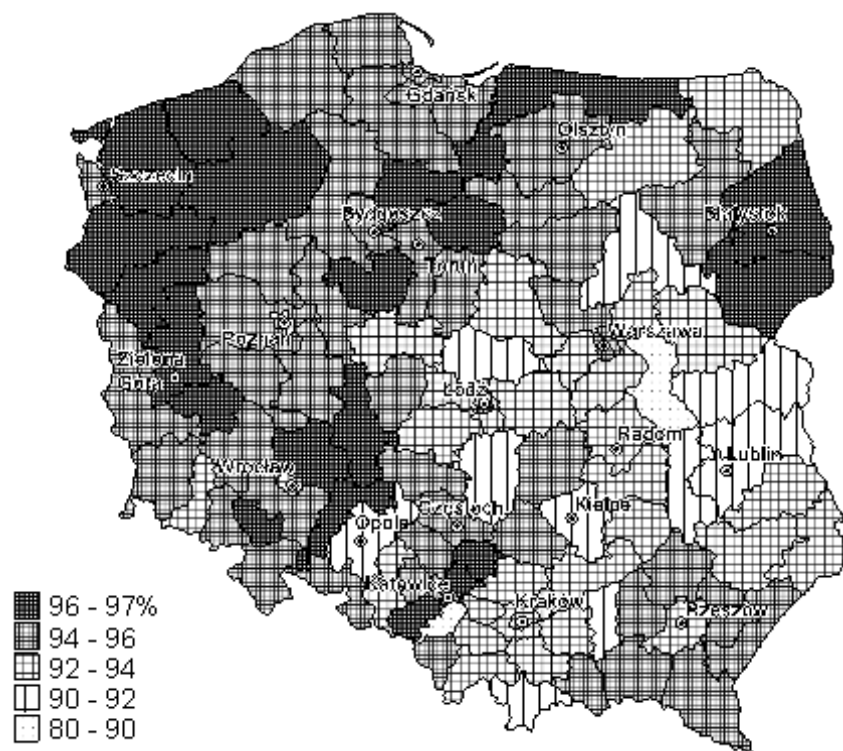

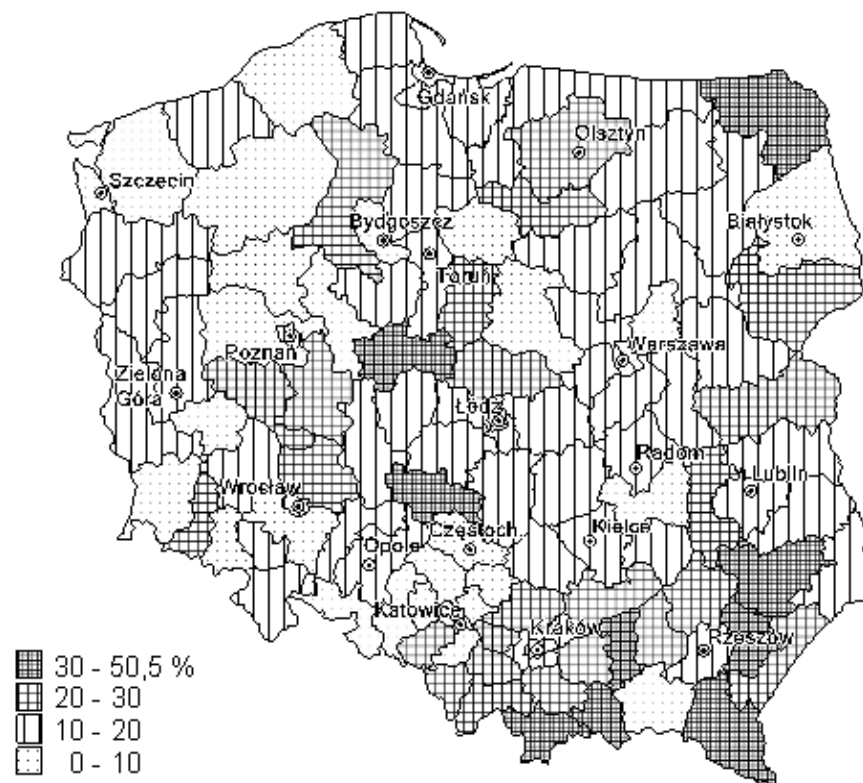
Aspekt przestrzenny zmiany głównych podziałów politycznych pomiędzy 1997 a 2011 r.

Wybory 1957

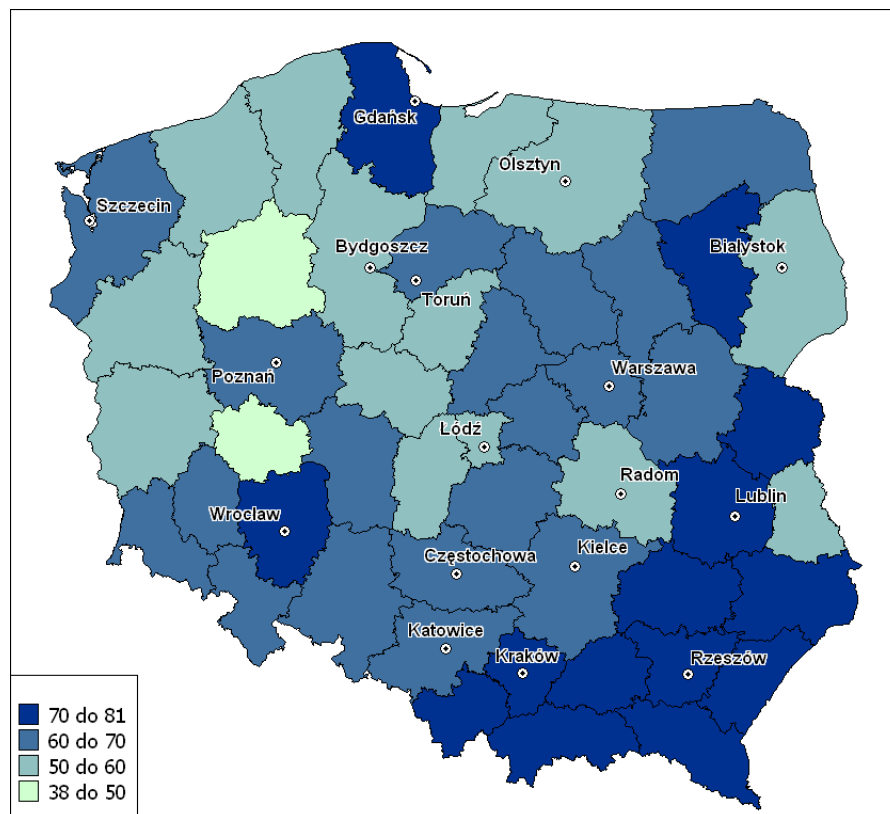
Rys. 1. Frekwencja w wyborach do sejmu w 1957 roku według okręgów wyborczych

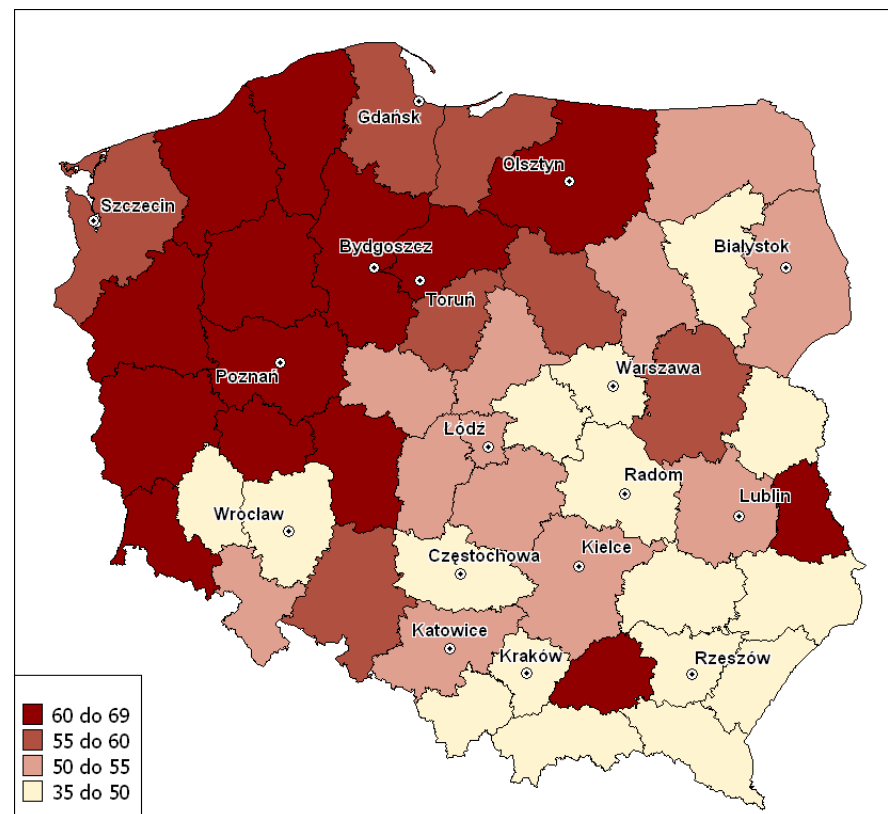
Rys. 3. Poparcie dla najlepszego kandydata z miejsca niemandatowego według okręgów wyborczych w 1957 roku

Wybory 1989

Średnia głosów na kandydatów
KO Solidarność do senatu

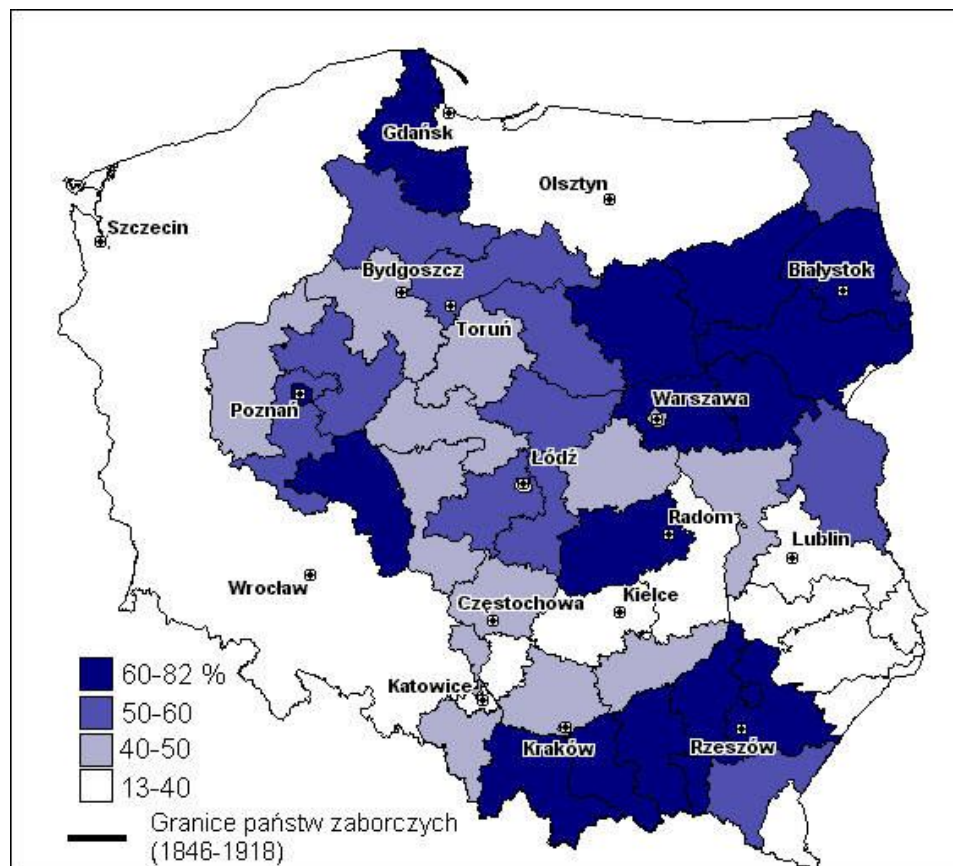
Średnia głosów na kandydatów **PZPR**
z puli rządowej w wyborach do sejmu

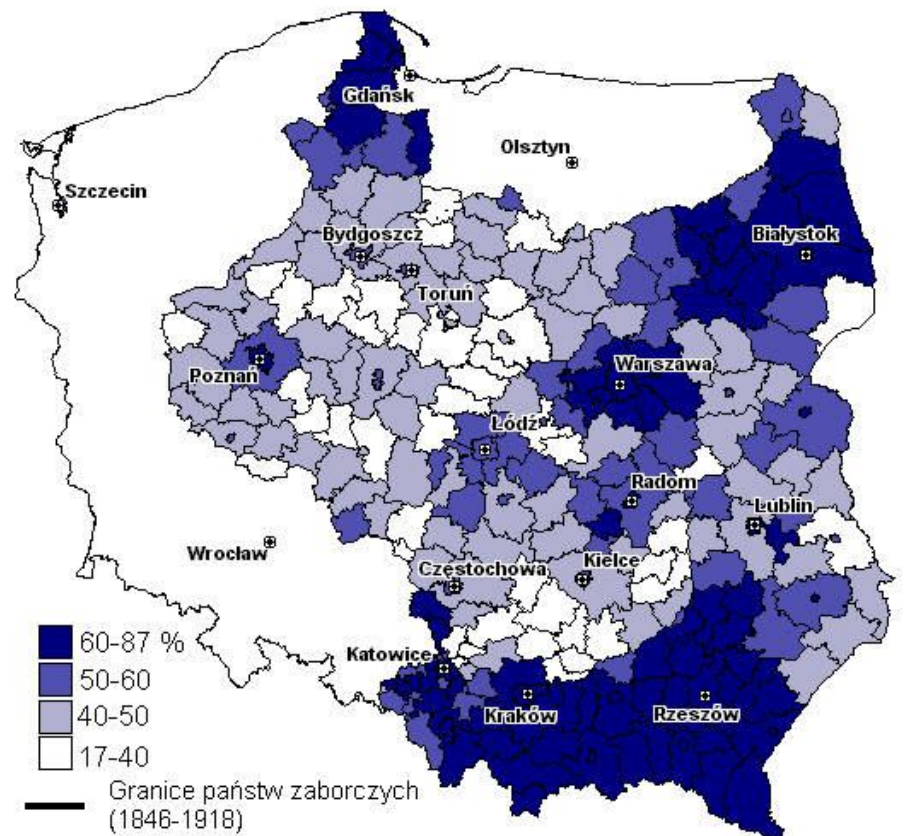
Źródło: opracowanie własne

Porównanie wyników centroprawicy z wyborów 1922 i 1997

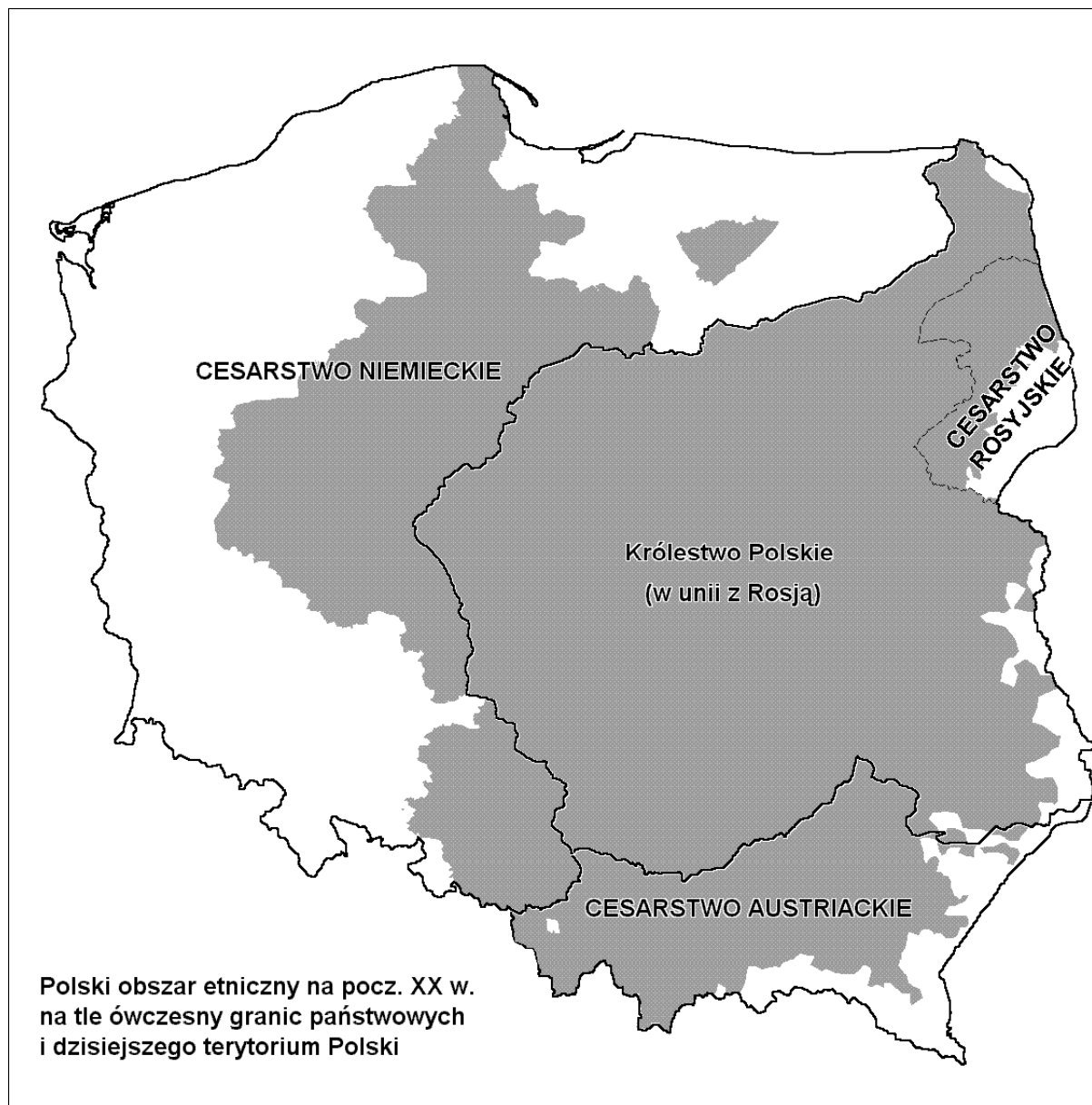
1922

1997

Źródło: Kowalski M., Śleszyński P., 2000, *Uwarunkowania zachowań wyborczych w województwie śląskim*.

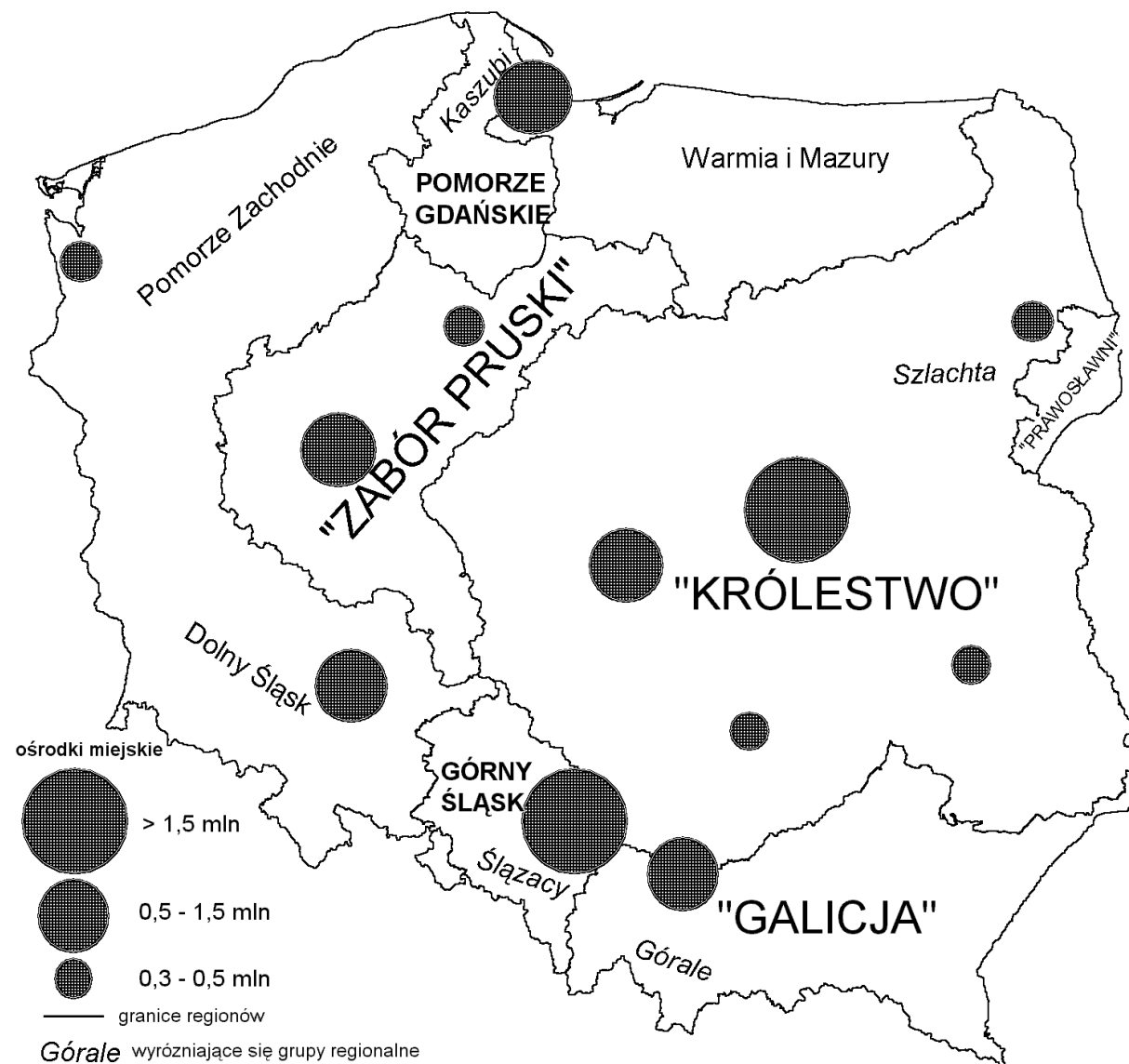
Uwarunkowania historyczne

Źródło: opracowanie własne

Regiony historyczno-kulturowe Polski

Czynniki wpływające na dopasowywanie się zachowań wyborczych do granic historycznych

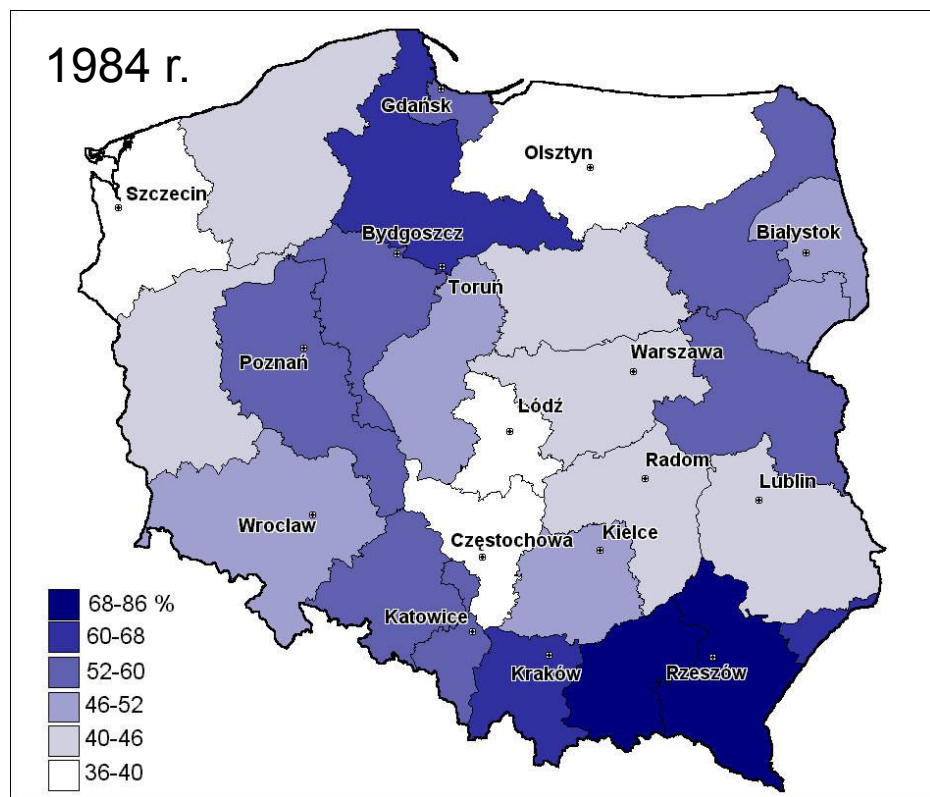
W literaturze uwzględnia się przede wszystkim dwa:

Kulturowe, związane z odmiennym, ukształtowanym historycznie, systemem wartości

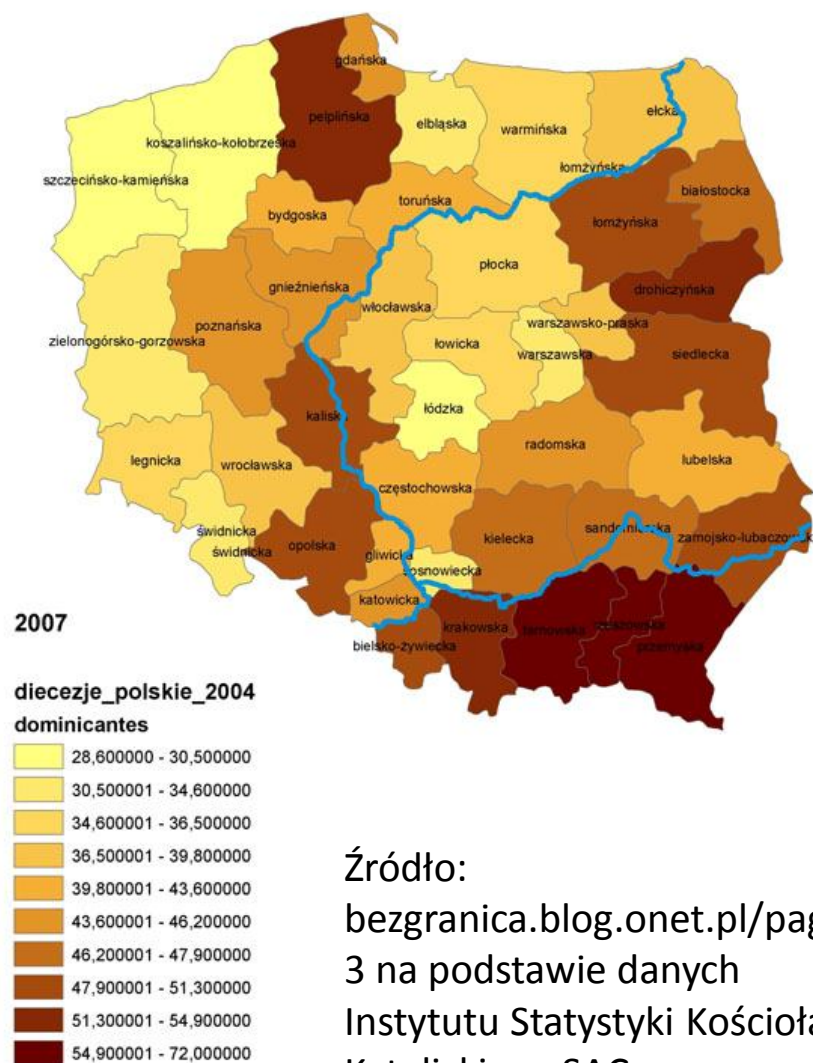
Strukturalne, związane ze zróżnicowaniem społeczno-ekonomicznym

Cechy społeczno-kulturowe

Udział katolików w niedzielnej mszy św. w 1984 i 2007 r.

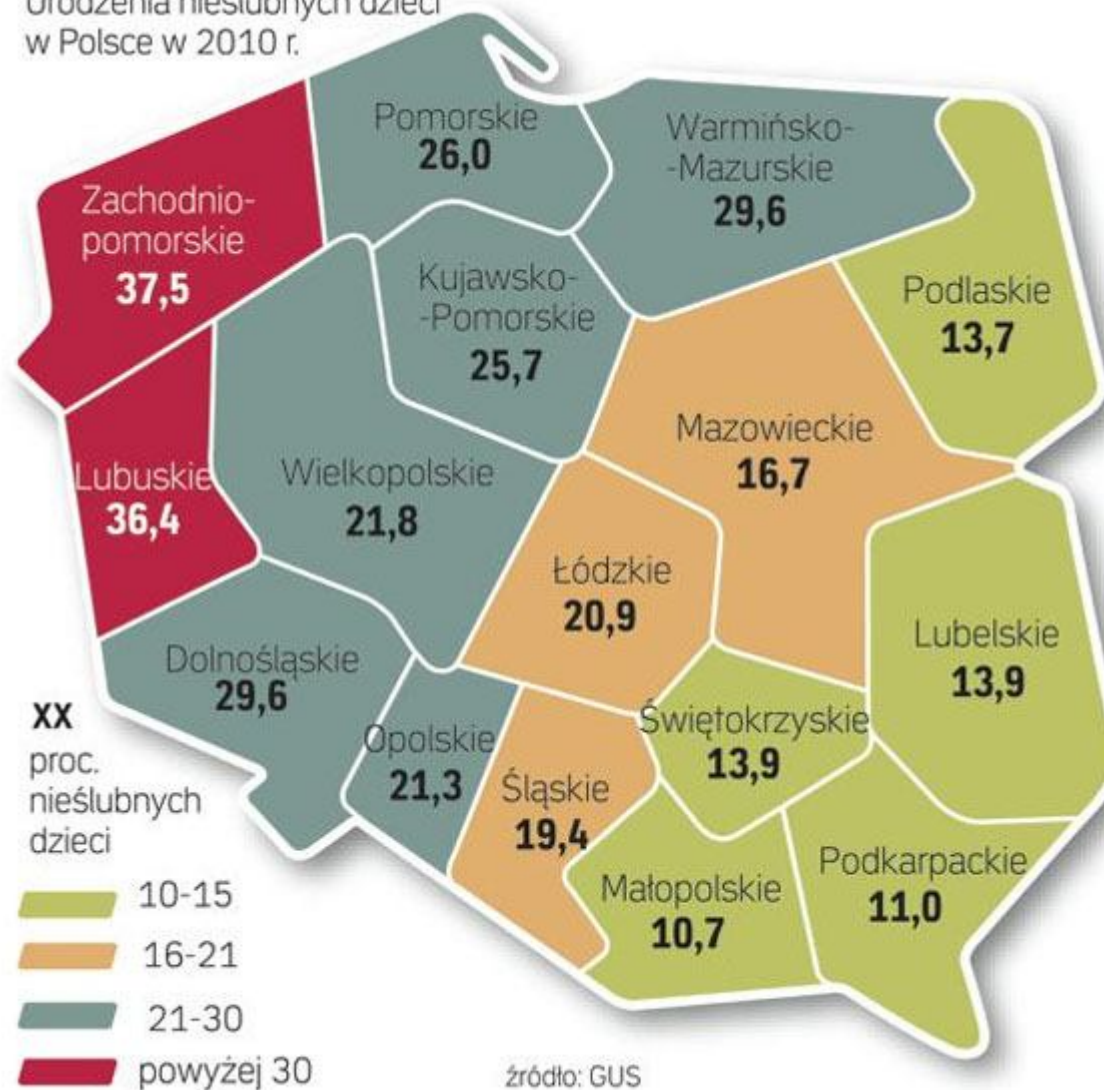
Źródło: opracowanie własne

Źródło:
bezgranica.blog.onet.pl/page/3
 na podstawie danych
 Instytutu Statystyki Kościoła
 Katolickiego SAC

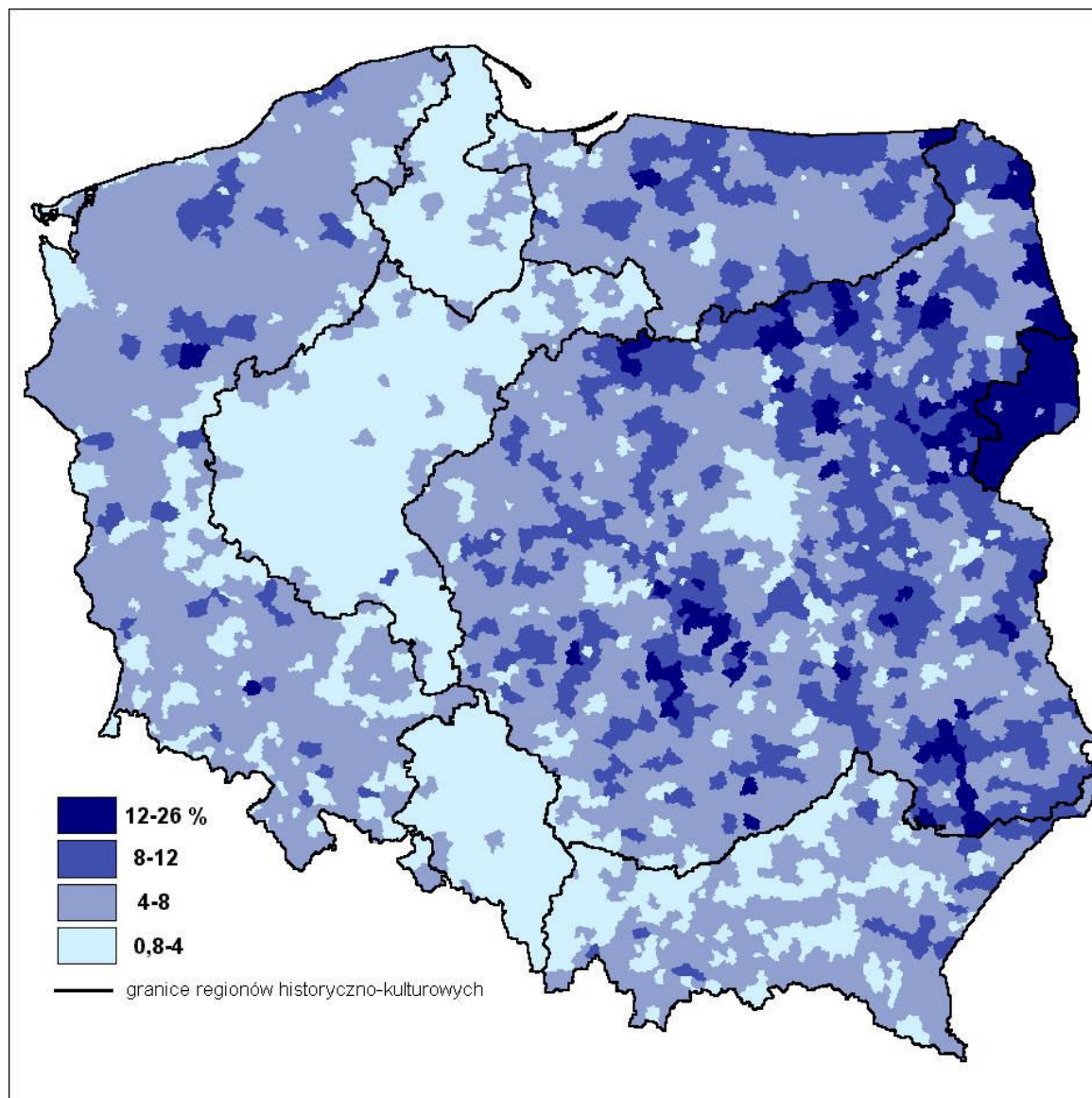
Cechy społeczno-kulturowe

Urodzenia nieślubnych dzieci
w Polsce w 2010 r.

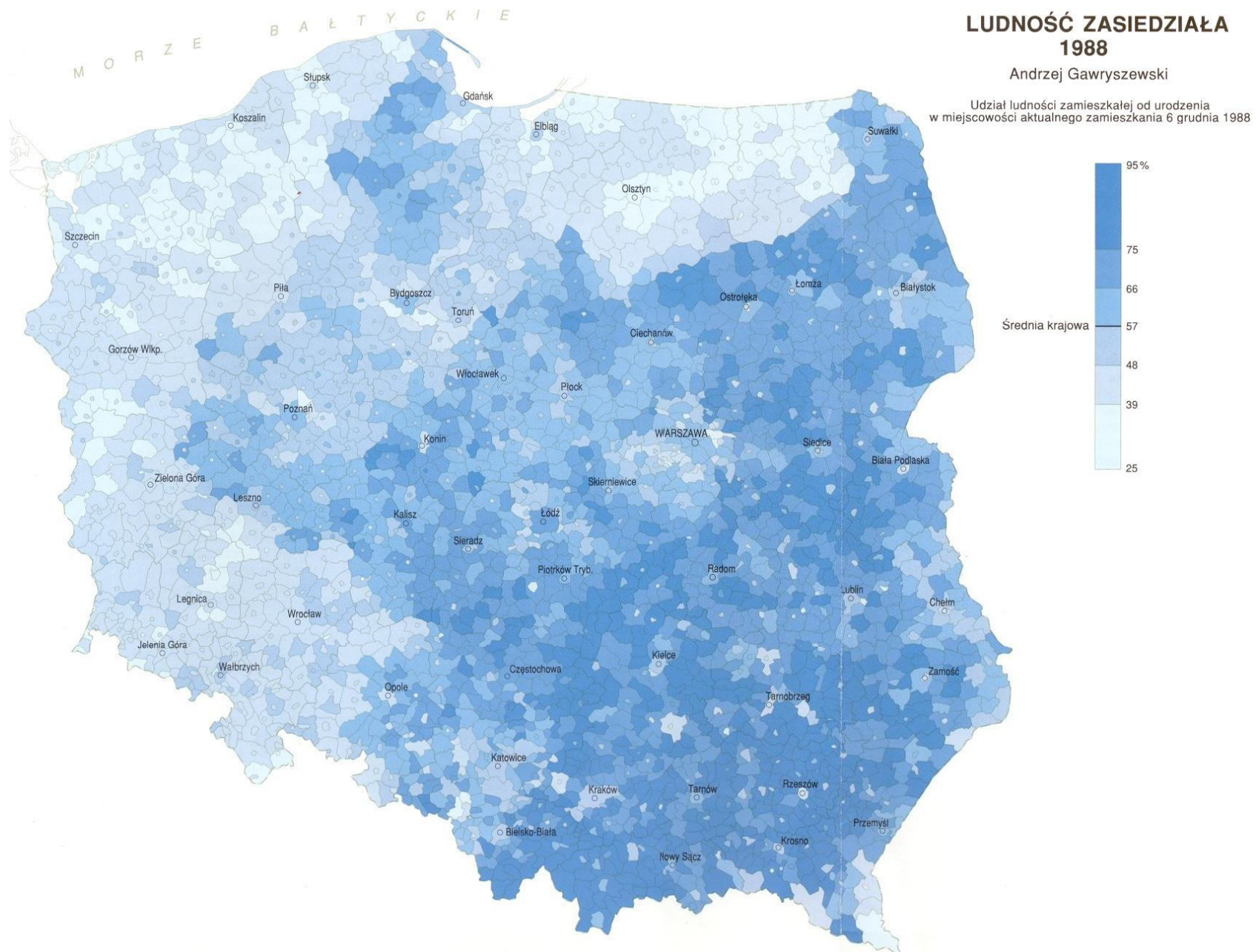
Cechy społeczno-kulturowe

Ludność bez wykształcenia podstawowego w roku 2002

Źródło: opracowanie własne

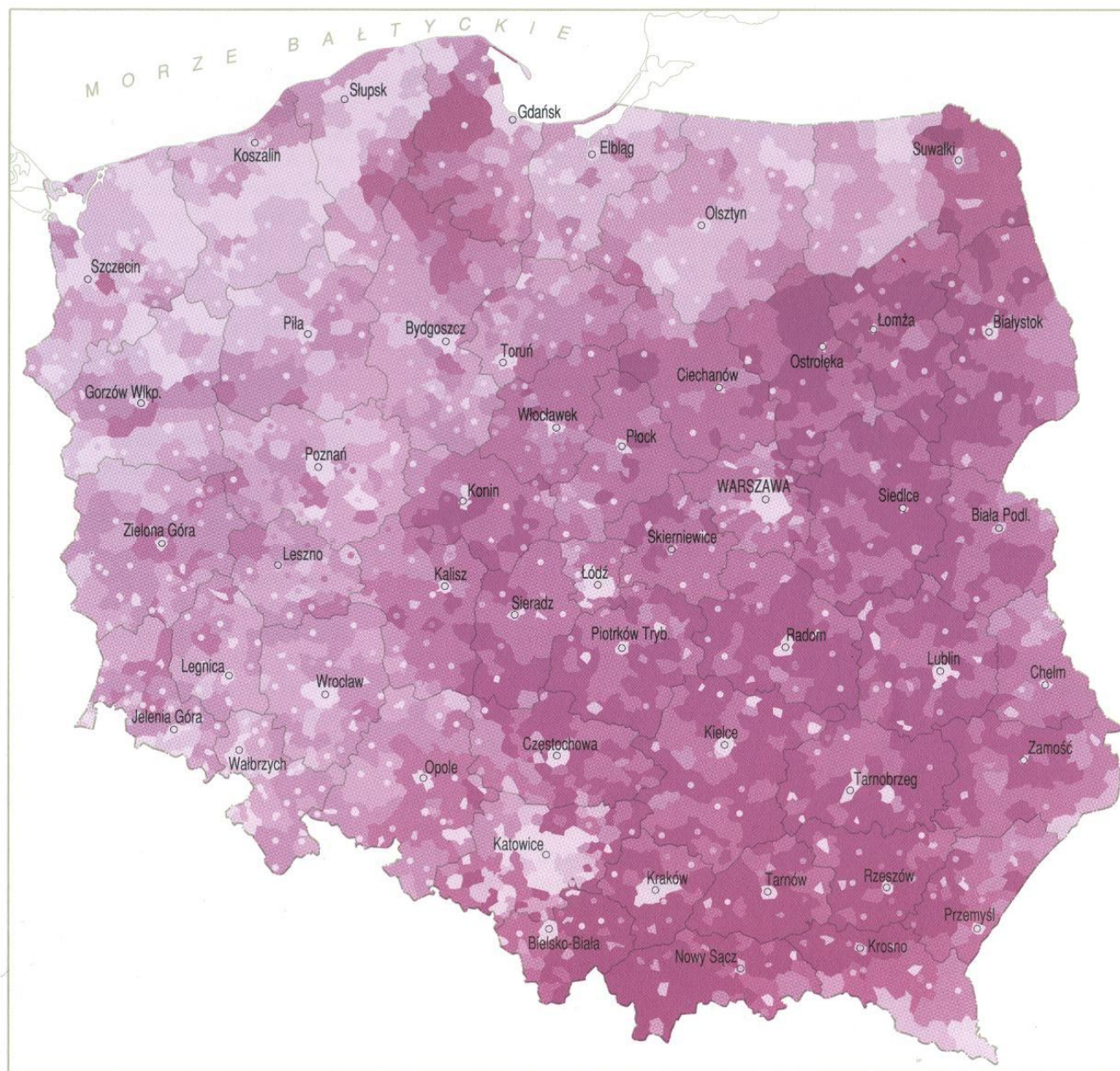
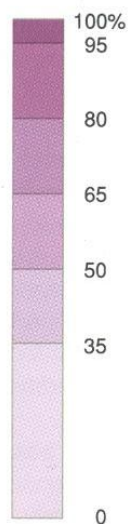
Źródło: *Atlas Rzeczypospolitej Polskiej*, Instytut Geografii i PZ PAN, Główny Geodeta Kraju,

**7. MIESZKANIA
W BUDYNKACH
PRYWATNYCH, 1988**
DWELLINGS
IN PRIVATE HOUSING, 1988

Alina Muzioł-Węclawowicz

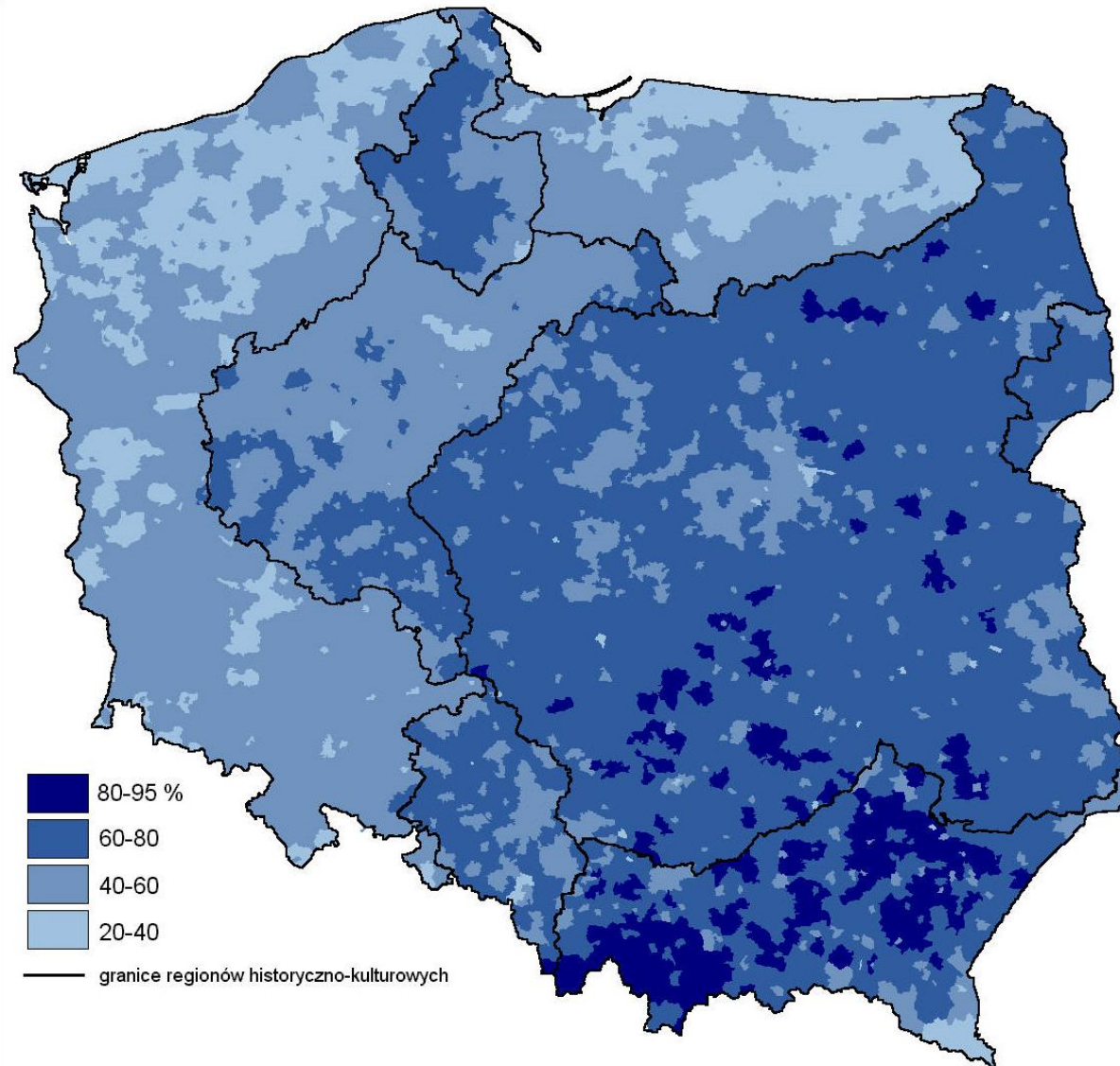
Odsetek ogółu zasobów mieszkaniowych
Percentage of total housing stock

Źródło: *Atlas Rzeczypospolitej Polskiej*, Instytut Geografii i PZ PAN, Główny Geodeta Kraju,

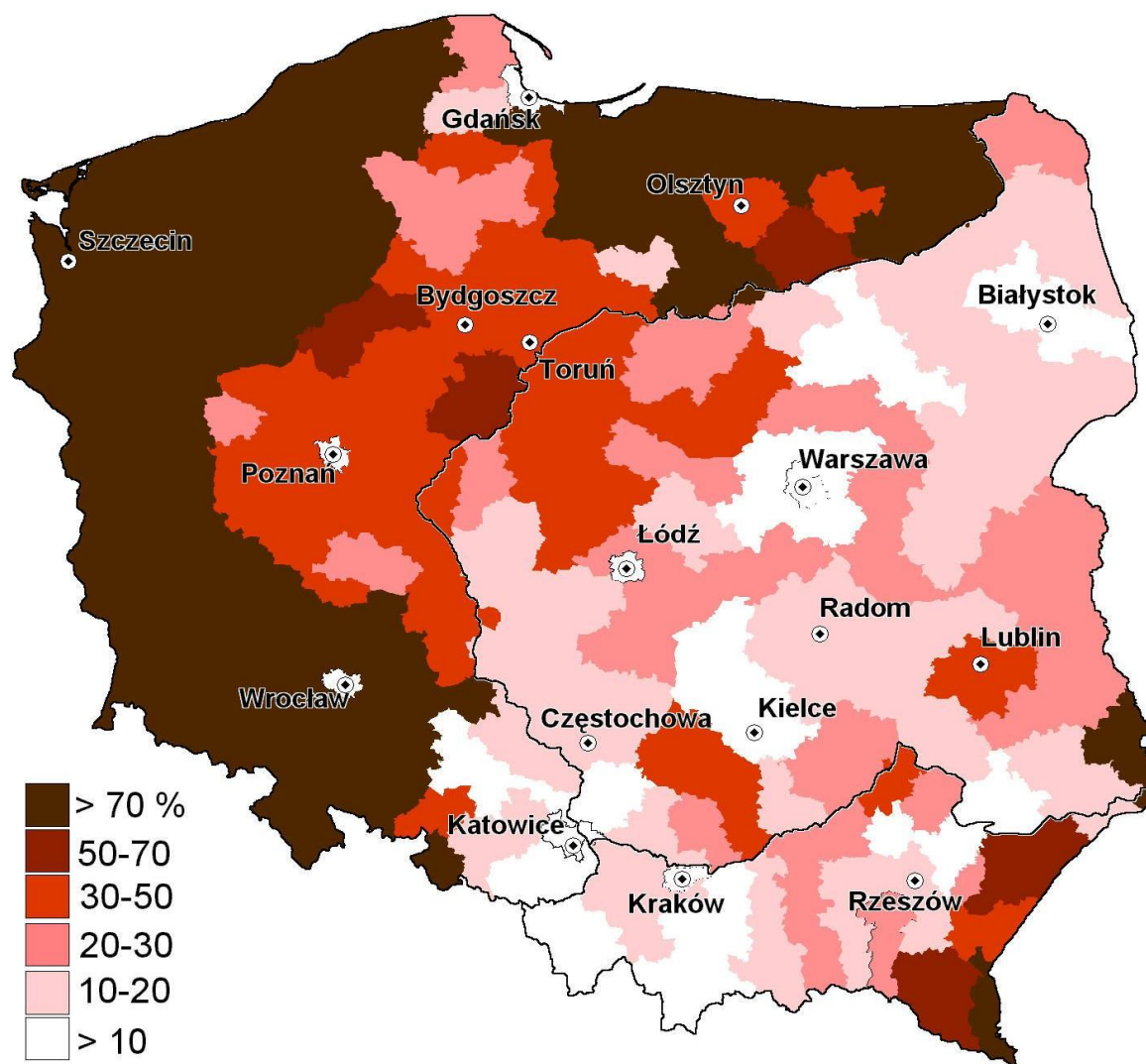
Cechy demograficzne

Zasiedziałość ludności w roku 1988 a regiony historyczno-kulturowe

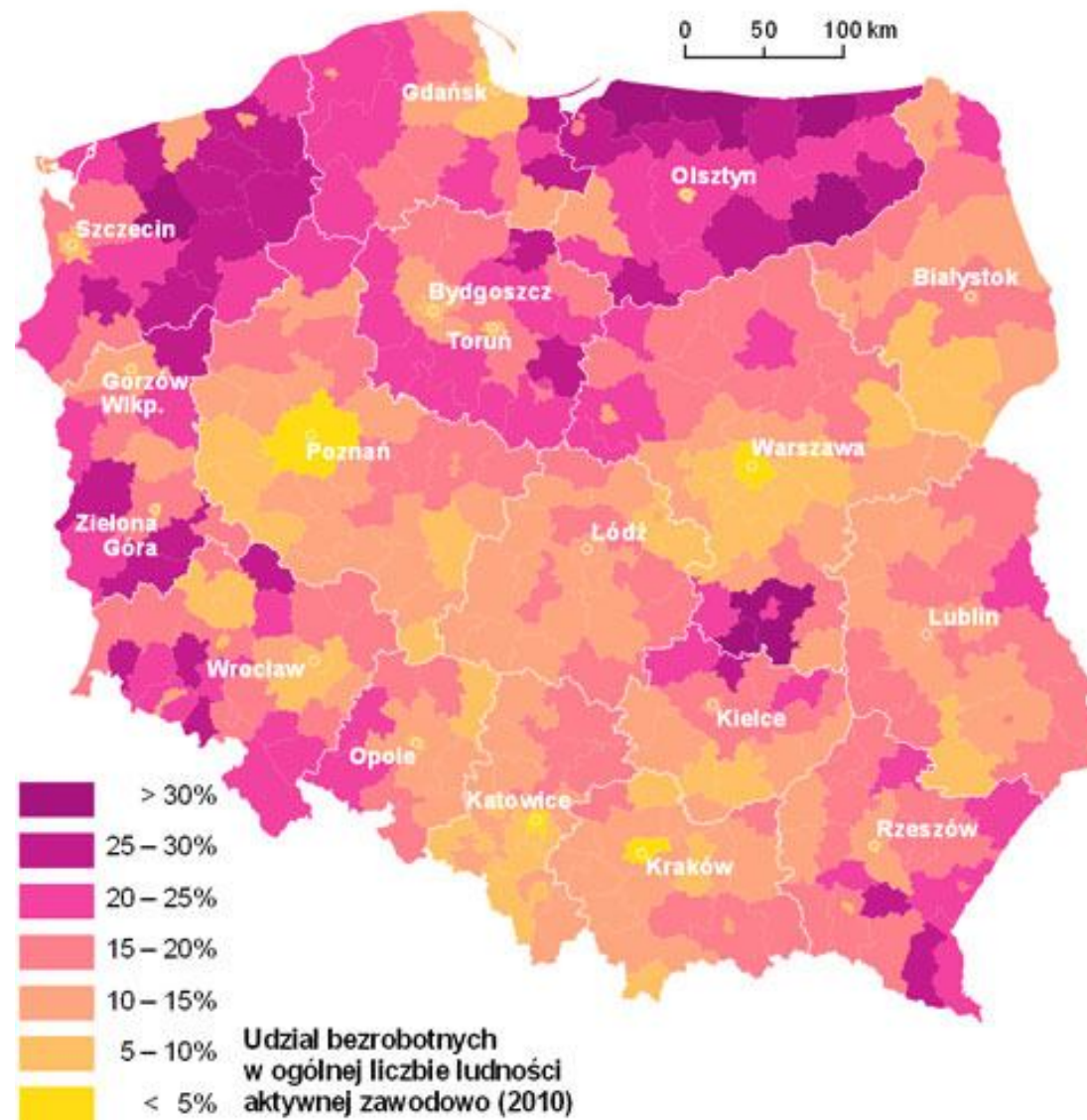
Źródło: opracowanie własne

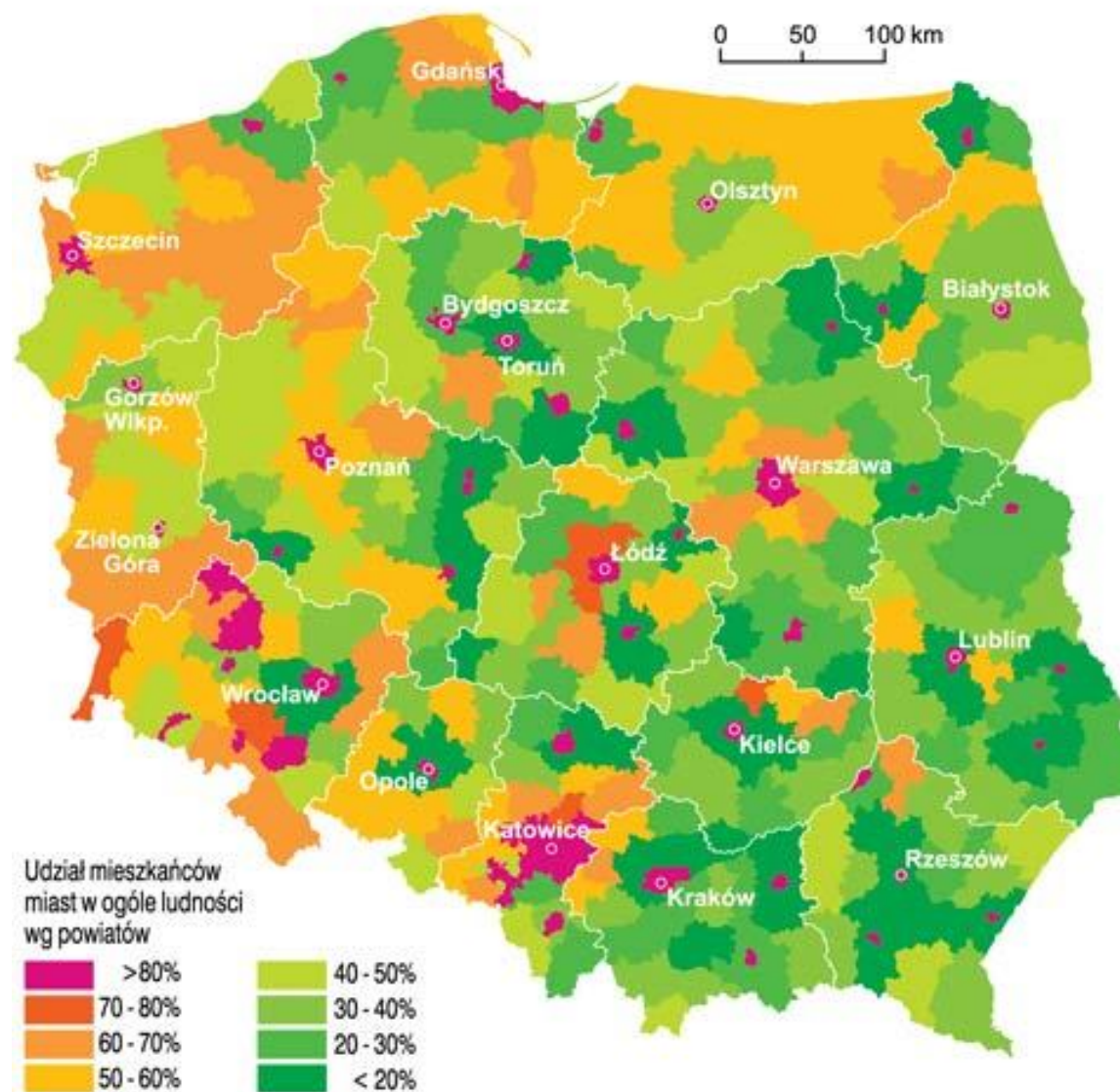
Gospodarstwa pochodzące z reformy rolnej z lat 1944-1945
w % ogółu gospodarstw
(za: J. Kostrowicki 1981).

STOPA BEZROBOCIA w Polsce

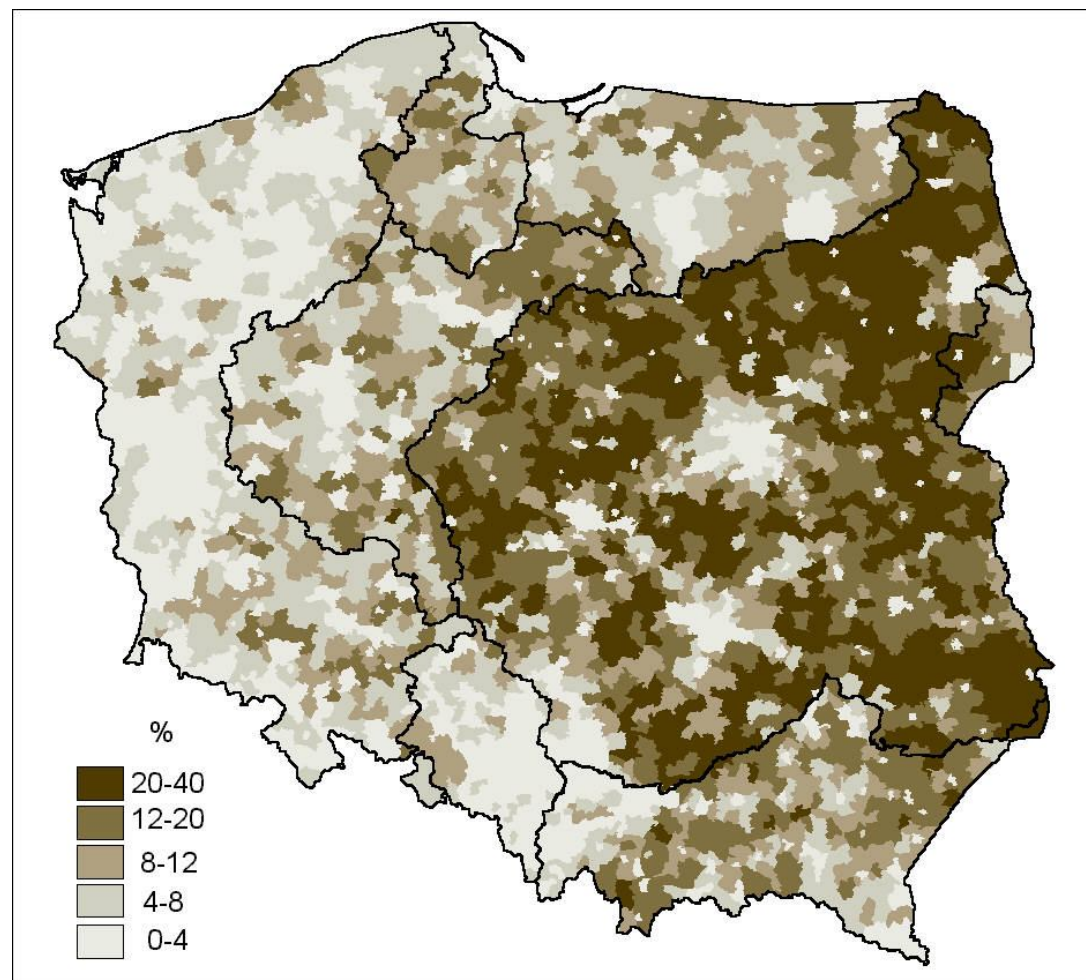

STOPIEŃ URBANIZACJI w Polsce

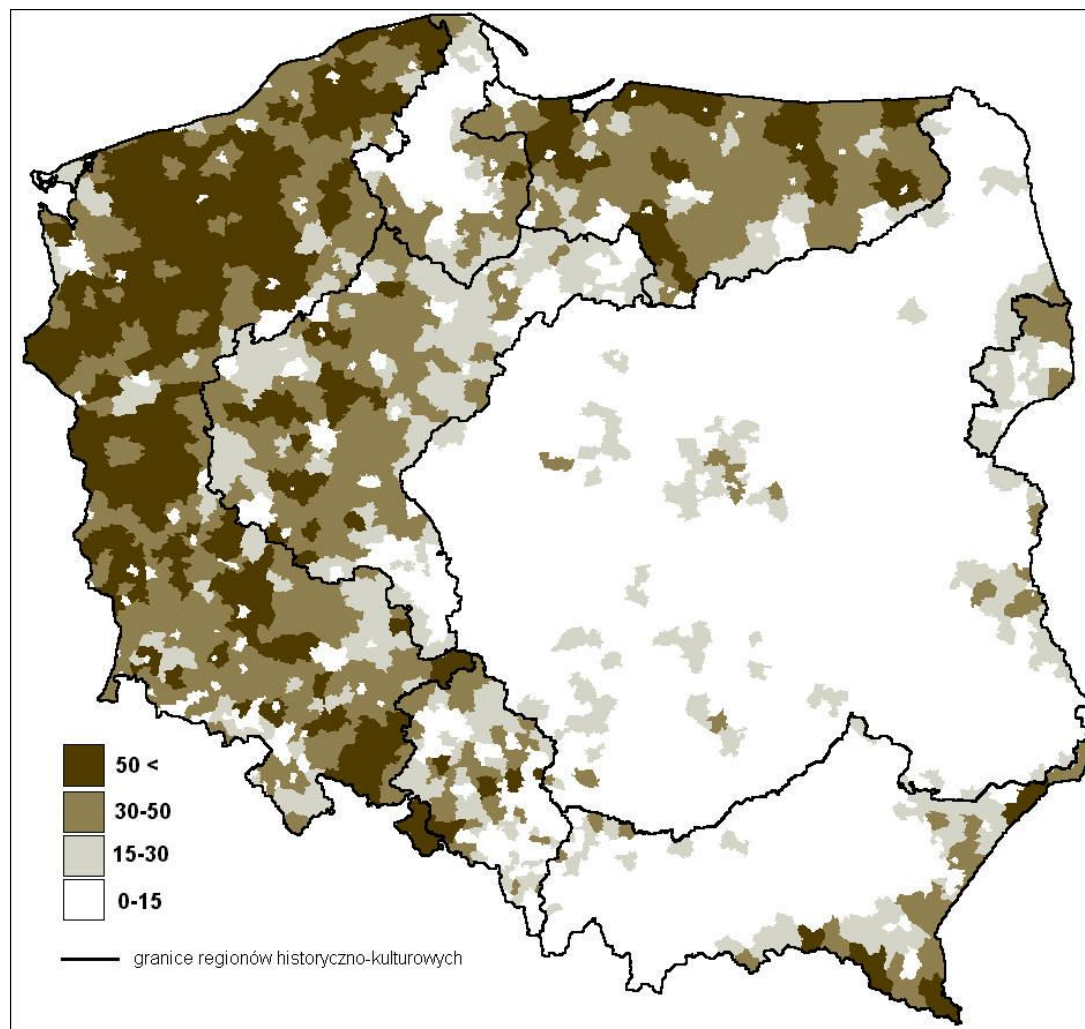

Udział osób utrzymujących się z rolnictwa w 1996 r.

Źródło: opracowanie własne

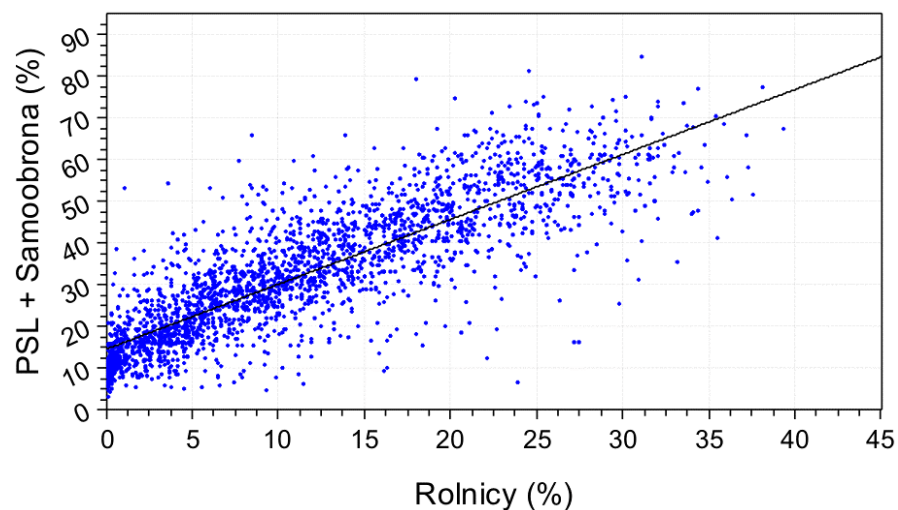
Udział gospodarstw uspołecznionych w roku 1990

Źródło: opracowanie własne

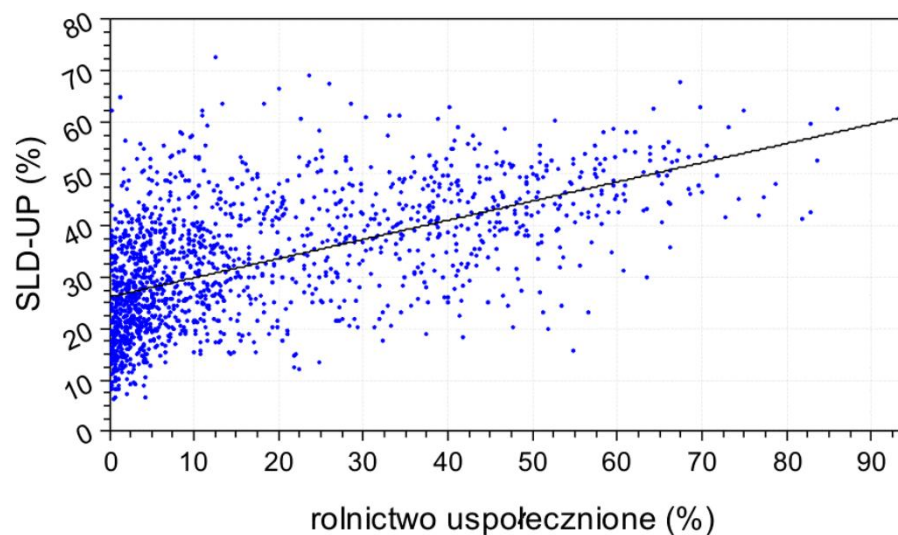
Ludność rolnicza w gminach a poparcie dla partii ludowych w 2001r.

Współczynnik korelacji liniowej **+0,850**

Udział rolnictwa uspołecznionego w powierzchni użytków rolnych w 1990 r., a poparcie dla SLD-UP w 2001 r. w gminach wiejskich.

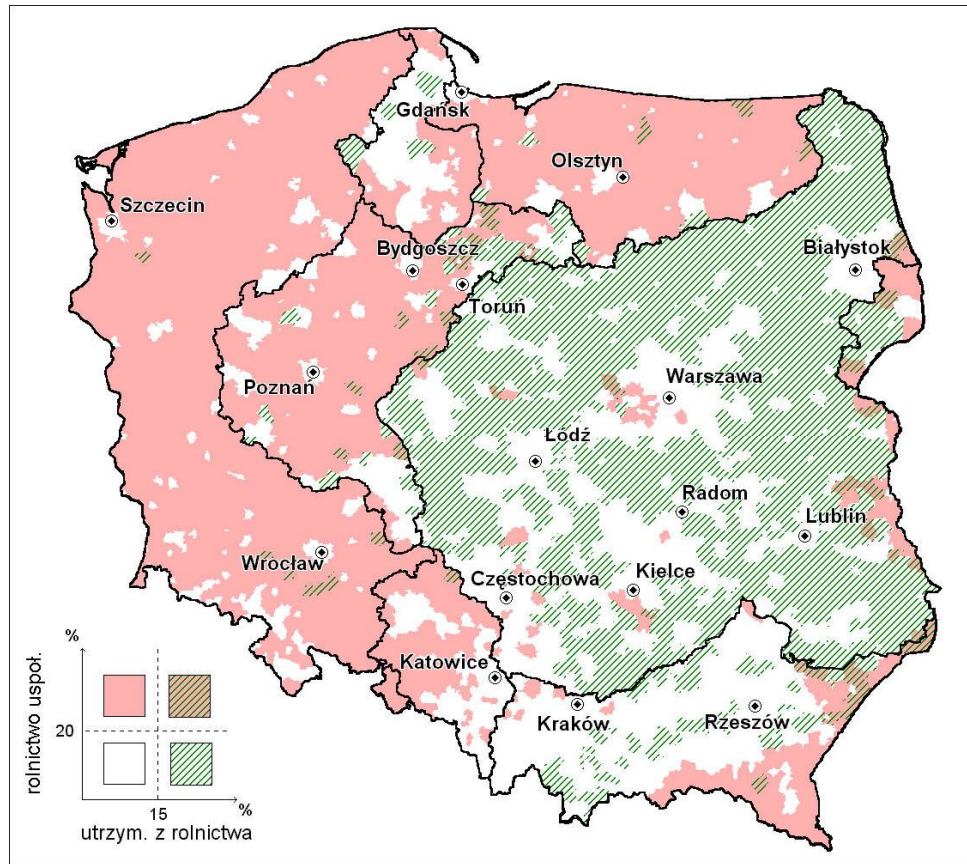
Współczynnik korelacji liniowej **+0,571**

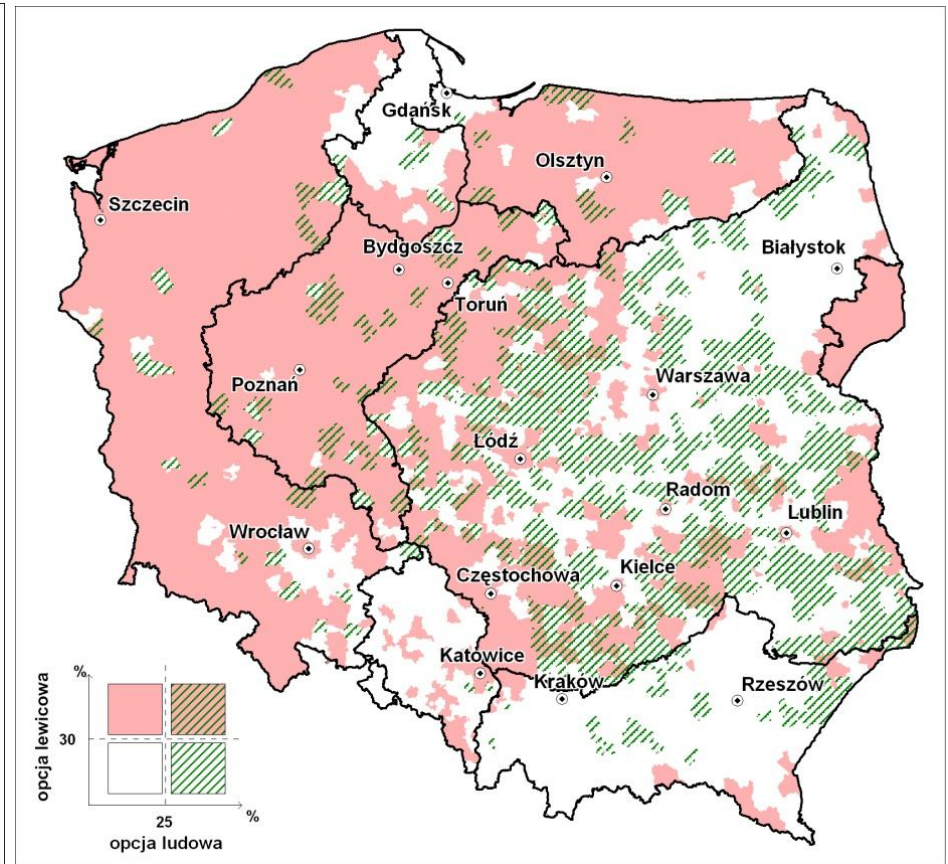

Główne czynniki kształtowania przestrzennego zróżnicowania wyborczych sympatii politycznych w Polsce na obszarach wiejskich (1997 r.)

Rolnictwo uspołecznione a utrzymujący się z rolnictwa

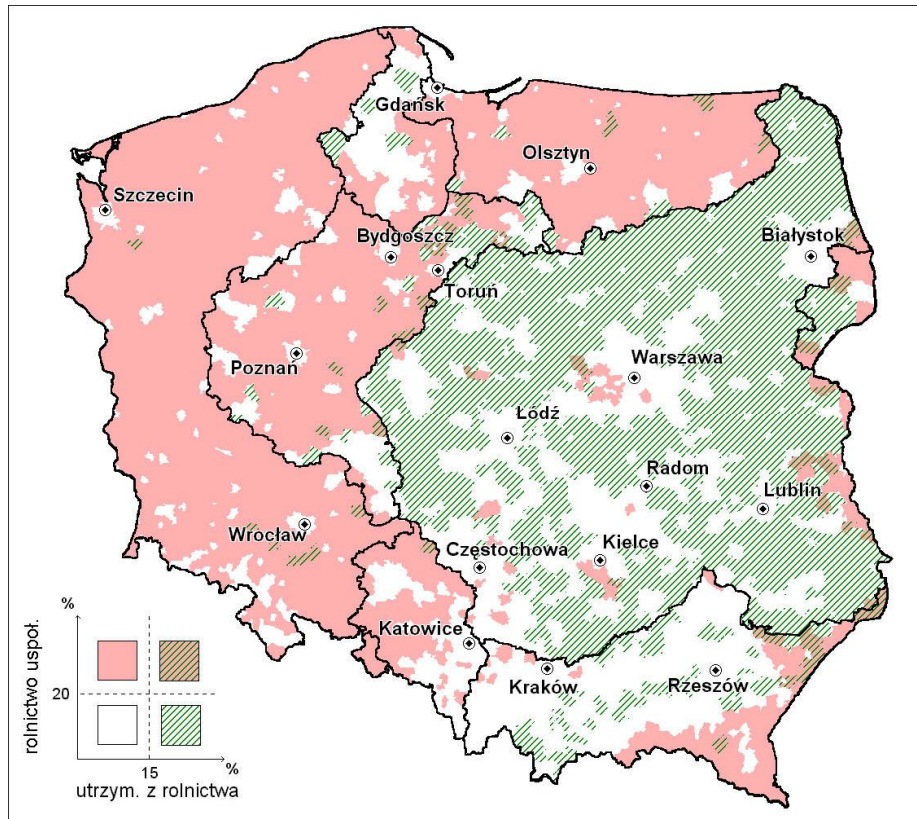
Rezultat opcji ludowej i lewicowej w wyborach do sejmu 1997 r.

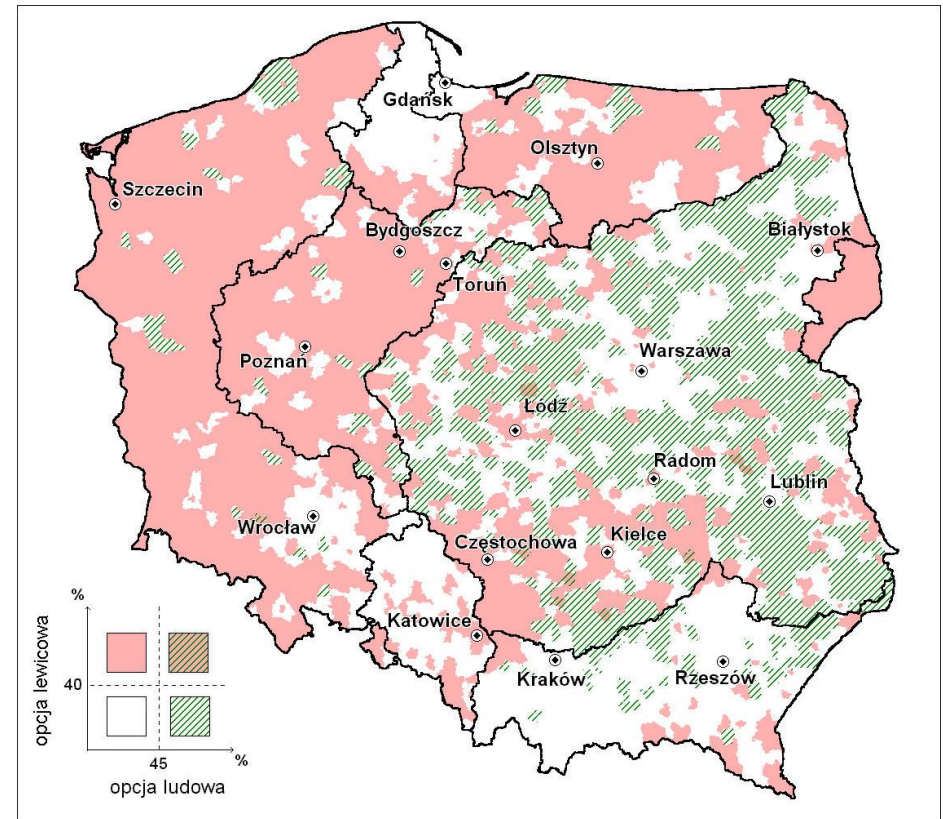
Lokalnie oddziaływać mogą dodatkowe czynniki modyfikujące związane przede wszystkim z kulturą i historycznym doświadczeniem

Główne czynniki kształtowania przestrzennego zróżnicowania wyborczych sympatii politycznych w Polsce na obszarach wiejskich (1997 r.)

Rolnictwo uspołecznione a utrzymujący się z rolnictwa

Rezultat opcji ludowej i lewicowej
w wyborach do sejmu 2001 r.

Źródło: Kowalski M., 2004, *Zachowania wyborcze ludności wiejskiej...*

Wnioski

Zróżnicowanie zachowań wyborczych w skali ogólnopolskiej bardzo wyraźnie nawiązuje swym kształtem do **granic historycznych** dzielących ziemię dzisiejszej Polski w XIX i XX w. Widać także odrębność **ośrodków miejskich** oraz wyodrębniających się **grup etniczno-kulturowych**.

Istotną rolę w różnicowaniu zachowań wyborczych wydają się odgrywać zarówno czynniki strukturalne jak i kulturowe.

Zachowanie **prywatnej własności** na wsi bardzo często wiąże się z **tradycjonalizmem kulturowym** (religijność) społeczności katolickich – szczególnie dogodne warunki dla wpływów partii prawicowych

Dominacja **bezrolnego proletariatu wiejskiego** bardzo często wiązała się z **rozpadem tradycyjnej społeczności wiejskiej** – szczególnie dogodne warunki dla wpływów **lewicy**. Ku lewicy skłaniają się również **mniejszości wyznaniowe i narodowościowe** (nie wszystkie).

Rolnictwo indywidualne sprzyja opcji **ludowej**, **urbanizacja** - opcji **liberalnej**.

Czynnik kulturowy na niektórych obszarach modyfikuje oddziaływanie czynnika strukturalnego.

Wnioski (cd.)

Zmiana głównych linii podziałów politycznych w 2005 r. w znacznym stopniu zmodyfikowała obraz przestrzennego zróżnicowania zachowań wyborczych w Polsce.

Nie zmieniły się jednak czynniki warunkujące te podziały.

Urbanizacja w dalszym ciągu sprzyja **opcji liberalnej**, tyle tylko, że znacznie większy krąg osób jest gotowy na tą opcję głosować (**kosztem opcji lewicowej i prawicowej**).

Opcja prawicowa utraciła część wyborców miejskich, zyskała jednak wyborców na wsi (przede wszystkim **kosztem opcji ludowej**)

Wnioski (cd.)

Wprowadzenie klasycznych jednomandatowych okręgów wyborczych

Dwa podstawowe zagrożenia

-Eliminacja mniejszych partii, reprezentujące interesy opcji drugiego planu (obecnie lewica, ludowcy, Kukiz)

-Eliminacja z niektórych obszarów możliwości wyboru reprezentantów dzielących nasz system wartości:

Tam gdzie dominuje opcja prawicowa i konserwatywna tam nie będzie posłów lewicowych i liberalnych. I Vice versa.